

Dialogi III.

<https://hdl.handle.net/1874/328583>

placet secularis illa pompa. non dicam
funeris sed triumphi. Quid simile mar-
tini exequiis conferatur. Ducant illi pre-
curribus suis uinctos post terga captiuos.
martini corpus. hi qui mundum ductu
illius uicerant. psequuntur. Illos confusis
plausibus. populorum honoret insania. mar-
tino diuinus plauditur psalmis. marg-
nus hymnis celestibus honoratur. Illi post
trumphos suos in tartara seua trudunt.
martinus abrahe sinu letus excipitur.

Martinus hic pauper & modicus. celum di-
ues ingreditur. **EXPLICIT OBITUVS**
BEATI MARTINI. INCIPIT
CAPITVLA LIBRI SEQVENTIS.

quinta quere
retro. archadio.
vero 7 honore

Ubi postumianus edisserit prosperitate nau-
gationis. & omnem sue pegrinationis hystoria.
qualiter in oriente fides xpi floreat. que sit
scorum quies. que instituta monachorum. quantaque
signis ac uirtutibus in seruis suis operetur. **U**bi
explorandorum locorum gratia a litore longius p-
cessit. & inuenit senem presbiterum in ueste pelly-

cia malā manu uertentem. & conuiuium
illius exponit. & hominū mores regionis illi
preclaros. quib; alimonis uiuant. & quā cele
riter in locis illis sata pueniant. **V**bi dicit
quod tunc alexandriā inter epōs & monachos
inutilia certamina gerebant. neq; origenis
libros legeret. **V**bi bethlehem oppidum peti
it. cuius loci ecclesiam scs jeronimus regebat. &
ubi monachoz uel clericoz animos. ut conu
sationes exponit. & qd die noctuq; aut legebat
aliqd semp. aut scribebat. **V**bi dicit in egypto
multa esse monasteria. ubi p̄ma uirtus obe
dientia est. & ubi infantulus aspidem mirę
magnitudinis in monasterium detulit. & alia
multa que p̄ seruos suos dī uirtus opatur.
Vbi uidit duos senes. quoz unū sol numq; uidit
set epulantem. & alterum numq; uidisset iu
tum. **D**e heremita qui habebat ortum uber
timum. & bouem qui aquā de puteo pferebat.
ibi uidit ollam cum olerib; sine igne feruere.
De heremita cui lupa astabat cenang. **D**e anacho
rita qui leone catulos illuminauit. & ipsa fera

munus accipe non contempsit. **D**e anachoreta qui a fera ibice edoctus est. quas radices sumere. quas respicere deberet. **D**e anachoreta qui secus corporis sui tectus. nuditatem suam diuino munere uestiebat. **D**e probatione monachi incipientis quem ignis non contigit. **D**e probatione adueniens. qui adam uirgam potentis fide. & assidua irrigatione aque florere fecit. **D**e quodam scō uiro. cui ex uirtutibus honor. & ex honore uanitas cepit obrepere. & qualiter ab hoc uitio liberatus sit. & quod si in hac regione ordinatus fuerit clericus. continuo quomodo elatus sit superbia aut uanitate. & quod ornamenta non mox sed uestiū. requirat. **D**e heremita qui cellulam suam post triennium deserere uoluit. qualiter correctus est. & ad propositum plurimum reuocatus. **V**bi dicit. quod nullus fere in orbe terrarum locus sit. ubi non uita domini martini teneatur. **U**bi seuerus ait. quod dominus martinus in media turba. & conuisione populorum tanta operatus est. quanta nec heremite. ut anachorete. qui ab omni impedimento

X p[er]ta

liberi sunt . & quod inexpugnabili uirtute adu-
sum omnia steteri t. **V**bi postumianus ait. ego
quo adiuua semp & sapiam. egypti monachos
predicabo. laudabo anachoretas. mirabor he-
remitas. martinum semp expeca. non ego illi
audeo monachoru certe. non eporu quepiam
comparare. **V**bi postumianus seuerus ait. tu
potius ut desidero residua martini opa con-
tere. que te preterisse pessus es. At ille respon-
dit. arbitror rectius istud a gallo esse poscendu.
& cetera que secunt. **G**allus respondit licet
impar sim tanto onery. tamen prelati a postu-
miano obedientie cogor exemplis. ut munus
istud qd imponit non recusem. **Explici**

VNT. CAPIT VLA DE LIBRO SCD O

INCIPIT LIBER
V in unum **SCD VS.**

locum. ego & gallus
nr conuenissemus.
uit michi. & ppter
martini memoria.
ex illius enim disci-

pulis erat. & propter sua merita caris-
simus. interuenit nobis postumianus
meus. nri causa ab oriente. quo se ante
triennium patriam relinquens contu-
lerat regressus. Cōplexi sum hōiem aman-
tissimum. osculatiq; genua & pedes ei.
Cum uno atq; altero spacio obstupefacti.
inuicem flentes gaudio deambulassem.
Iactis in terra ciliis consedim. Tum pri-
or postumianus me intuens. cū essem in
remotis egypti partibz. libuit ut ad ma-
re usq; pcederem. Nauim illic onerariā
offendij. que cum mercibz narbonā pe-
tens. soluere parabat. Eadem nocte in
in somnis astare uisus es. & iniecta me
manu trahere. ut nauim illam conscen-
derem. Mox tenebras rumpente dilu-
culo. cum eo loco in quo quieueram sur-
rexissem. somnium meum ipse mecū
reputans. tanto tui desiderio subito cor-
reptus sum. ut nichil cunctatus nauim
conscenderem. Tricesimo die massiliā

appulsus. inde huc decimo puenerim.
adeo p̄spa nauigatio pie affuit uolunta
g. Tu modo p̄pt̄ quē tota māria t̄ns nau
gauimus. tantū terre t̄nscurrimus. cō
plectendū. p̄fruedumq; te remotis om
nib; trade. Ego uero inquā. Etiam cum
tu in egypto morarēris. totus tecū semp
animo. & cogitatione uersabar. meq; de
te dies ac noctes cogitantē. totū tua cari
tas possidebat. nedum modo me tibi est
mes puncto temporis defuturū. quo
minus amore tuo pendens. te intuear.
te audiam. tecū loquar. nullo penitus
in secretum nr̄m qđ nobis hec remotior
cellula p̄stat admissio. Nam huius nr̄i
ut arbitror galli presentiam. non mole
ste feras. quia hic aduentus tuo ut ui
des p̄inde atq; ego triumphat gaudio.
Recte inquit plane postumianus. in so
cietate nr̄a gallus iste retinebit̄. quia &
si michi parū cognitus est. p̄ eo tamen
qđ tibi est carissimus. non potest michi

non esse carus. maxime cū ex martini sit
disciplina. neq; grauabor quālibet conser-
uobiscum ut possitis fabulari. quippe
cum ppter hoc uenerim. ut me huius sul-
pici mei. me autem utraq; manu com-
plectebat desiderio etiam uerbosus im-
penderem. Enimvero inquā satis pba-
ty qntū pius amor possit. qui nry causa
tot maria tantūq; terrarum emensus.
ā summo ut ita dicam solis egressu. usq;
in eius occidua uenist. Age ergo. quia
& secrety inter nos nec occupaty sumus.
& sermōny tuo uacare debemus. edisse-
ras nobis uelim. omnem tue pegrina-
tionis ystoriā. qualiter in oriente fi-
des xpi floreat. que sit scōz quies. que
instituta monachoz. qntisq; signis ac
uirtutib; in seruis suis xpc opetur. Nā
certe quia in his regionib;. inter ista q
uiuumus ipsa nobis uita fastidio est.
libenter ex te audiemus. si uel in here-
mo uiuere xpianis licet. Ad hec postu-

mianus. faciam inquit. ut desiderare
te uideo. sed queso prius ex te audiam.
an isti omnes quos hic reliqueram sa
cerdotes. tales sint. quales eos antequam
pficerer noueramus. Tum ego. Absit
te inquam ista querere. que aut una
mecum ut puto nosti. aut si ignoras.
non audire sit melius. Illud ergo reci
cere non possum. non solum illos de
quibus interrogas nichil meliores quam no
ueras factos. sed unum illum nri quondam
amantem. in quo respirare ab istorum insec
tationibus solebamus. asperiorē nobis
fuisse quam debuit. Hec uero quicquam in illum
inclementius dicam: quia & amicum
colui. & tunc etiam amavi: cum putaba
tur inimicus. Me autem hec tacitis
cogitationibus reuoluentem. admodum
dolor iste compungit. pene nos sapi
entis. & religiosi uiri amicitium destituit.
illum quondam tam amicum nobis. tam
amarum in nos esse potuisse. Verum

hec que meroris plena sunt relinquam?
te potius ut dudum spoponderas au-
diamus. Ita inquit fiat postumianus.
Qd cum dixisset. paululum omis conticu-
imus. Dein alitium cui insederat. ad me
ppi amouit atq; ita exorsus. Ante hoc tenui
quo tempore tibi sulphig hinc abiens
uale dixi. ubi narbone nauum soluum?
quinto die portum affrice intrauim?
adeo pspa di nutu nauigatio fuit. Libu-
it animo adire cartagine. loca uisitare
scoru. & precipue ad sepulcrum cypriani
martiris adorare. Quinto decimo die
ad portum regressi. p uediq; in altu. alexa-
driam petentes reluctantem austro pene
in syrtes illat; sumus. Quod p uidi nau-
te cauentes. anchoris nauu iactis sistunt.
Sub oculis autem terra continens erat: in
quam scaphis egressi. cum uacua ab hu-
mano cultu omnia cerneremus. ego stu-
diosius explorandoy locorum gra lon-
gius pcessi. tby fere a lictore militaris.

paruum tugurium int̄ harenas conspi-
cio. cuius tectum sicut salustius ait. q̄si
carina nauis erat. contiguū terre satis
firmis tabulatis constratum. non q̄d
ibi uis imbriū ulla timeat̄. fuisse autē
illuc pluuiam nequandō quidem audi-
tum est. s; q̄d uentoz ea uis est. ut signi-
do uel clementiore celo aliquñtulus sp̄ra-
re flatus ceperit. manus in illis terris
q̄ in ullo mari naufragium sit. Nulla
ibi germina. & sata nulla pueniunt.
quippe in stabili loco. arenib; arenis.
ad omnē motū uentoz cedentib;. Ve-
rū ubi aduersa quedam a mari p̄mun-
ctoria uentis resistunt. terra aliquñtuli
solidior. herbā rarā atq; hispida gignit.
ea ouib; est pabulum satis utile. Incole
lacte uiuunt. Qui sollertiores sunt. ue-
lut ita dixerim. ditiores ordeaceo pane
utunt̄. Ea ibi sola me- sis est. que celeri-
tate puentis p̄ naturā solis siue aeris
uentorū casus euadere solet. Quippe

fertur a die iacti seminis tricesimo die ma-
turefcere. Consistere autem ibi homines
non alia ratio facit. quā qđ om̄s t̄buto
liberi sunt. Extrema quidem cirenoꝝ ho-
ra est. deserto illi contigua. qđ inter egyp-
tum & affricam int̄iacet. p̄ qđ olim cato
cesarem fugiens. dixit exercitum. Ergo
ad tugurium illud qđ eminus consper-
eram p̄tendi. inuenio senem in ueste
pellicia. molam manu uertentē. Consa-
lutatus. accepit nos benigne. Eiectos nos
in illud litus exponimus. & ne statim
cursum rep̄tere possimus. maris mollis
adueni. Egressus in terrā ut est mos
humani ingenii. naturā locoꝝ. cultūq;
habitantū. uoluisse cognoscere. xp̄ianoꝝ
nos esse. id precipue querere. an essent
aliqui int̄ illas solitudines xp̄iani. Tum
uero ille flens gaudio. ad genua n̄ra p̄-
uoluit. iterū nos ac sepius exosculatos ad
orationē inuitat. Deinde positis in ter-
ram herbicam pellibz. facit nos discubēz.

apponit prandium sane locupletissimū
dimidium panē ordeaceum. Erant autē
nos quatuor. ipse erat quintus. fascicu-
lum etiam herbe intulit. cui nomen gra-
dit. quę mentę similis. exuberans foliis.
saporem mellis prestabat. huius p̄ dul-
ci admodum suauitate. delectatq. atq;
faciatq. sumus. Ad hęc subridens ego ad
gallum meū. quid inquam galle placet
ne tibi prandium. fasciculus herbarum.
& panis dimidius uiris quinque. Tum
ille sicut est uerecundissimus. aliquñtuli
erubescens. dum fatigationem meam
accepit. facis inquit suspici tuo more. q̄
nullā occasionē. si qua tibi porrecta fue-
rit omittis. quin nos edacitatis fatiges.
Sed facis inhumane. qui nos gallos ho-
mines cogis exemplo angloꝝ uiuere.
quāq. ego studio manducandj. etiam
angelos manducare credam. Nam istū
dimidium ordeaceū. timeo uel solus at-
tingere. Sed content' sit h̄ cyrenensis

ille. cui uel necessitas. uel natura est esuri-
re: uel postremo isti quibz credo marina
lactatio in eadē diā tibi fecerat. Nos p̄culā
mari absumus: & q̄d tibi sepe testatus sū.
galli sumus. Sed p̄gat hic potius explica-
re sui cyrenensis historiam. Enimuero po-
stumianus. Cauebo posthec cuiusq̄ ab-
stinentiā predicare. ne gallos nr̄os arduū
penitus offendat exemplum. Statuerā
autem etiam cenā cirenensis illius uel coy-
sequencia: septem enī diebz apud ipsum
sumus referre conuiuia: s; sup̄sedendū
est. ne gallus se estimet fatigari. Ceterum
postero die. cum aliqui ex incolis ad nos
uisendos confluere cepissent. cognoscim⁹
illum hospitem nr̄m esse p̄br̄m: q̄d sum-
ma nos dissimulatione celauerat. Deinde
cū ipso ad eccliam p̄cessimus. que fere du-
obz miliaris aberat a conspectu nr̄o. in-
ter lectymontis exclusa. Erat autē uilibz
t̄xta uirgulis. non multo ambitiosior.
quā nr̄i hospitis tabernaculū: in quo

nisi incuruus quis non poterat consistere.
Cum hominum mores quererem: illud p̄
clarum animaduertim. nichil eos neq;
emere. neq; uendere. Quid sit fraus aut
furtū nesciunt. Aurum atq; argentum
que p̄ma mortales putant: neq; habent.
neq; habere cupiunt. Nam cum ego p̄bri
illj decem nummos aureos optulissem.
refugit. altiore consilio p̄testatus ecclia
auro non struj. s; potius destruj. Aliq̄ntu
lum ei uestimentoꝝ indulsim. Quod cū
ille benigne accepisset. reuocantib; nos
ad mare nauis discessimus. p̄speroq;
cursu septimo die alexandriam p̄ueni
mus. ubi feda inter ep̄os atq; monachos
certamina gerebant. ex ea occasione ut
causa. quia congregatj in unū sepius
sacerdotes frequentib; decreuisse synodis
uidebant. neq; origenis libros legeret
aut haberet: qui tractatoꝝ sc̄pturarū sa
crarū p̄tissim⁹ habebat. Sed ep̄i quedā
in libris ipsius insani sc̄pta memorabant.

que assertores eius defendere non ausi. ab
hereticis potius fraudulenter inserta dice-
bant. & ideo non propt̄ illa que in rep̄-
hensione merito uocarent̄. esse etiam reli-
qua dampnanda. cum legendū fides
facile possit habere discrimen. ne falsata
sequerent̄. & tamen catholice disputata
retineret̄: non esset autem mirum. si in
libris neutericis. & recens sc̄ptis fraus he-
retica fuisset opata. que in quibzdam lo-
cis non dimisisset incidere euangelicam
ueritatē. Aduersum hęc ep̄i obstinatus
tenentes. p̄ potestate cogebant. recte
etiam uniuersa cum prauis. & cum ipso
auctore dampnare. quia satis supq; suf-
ficerent libri quos ecclia recepisset: respu-
endam esse penit̄ lectionē. que plus ef-
set nocitura insipientibz. q̄ p̄futura sapi-
entibz. Michi autē ex illis libris. quedam
curiosius indagant̄. admodū multa pla-
cuerunt: s; nonnulla rep̄hendj. in quibz
illū praua sensisse. non dubiū ē. que defen-

sores eius falsata contendunt. Ego miror
unum eundemq; hominē. tam diuersū
ā se esse potuisse. ut in ea parte qua p̄ba-
tur. neminē post apostolos habeat equa-
lem. in ea uero qua iute reprehenditur.
nemo deformius doceatur errasse. Nam
cum ab ep̄is excerpta in libris illius mul-
ta legerent. que contra catholicā fidem
sc̄pta constarent. locus ille uel maximā
parabat inuidiam. in quo editum legeba-
tur. quia dñs ih̄c. sicut p̄ redemptione
hominis in carne uenisset. crucē p̄ homi-
nis salute p̄passus. mortē p̄ hominis eter-
nitate gustasset. ita esset eodem ordine
passionis etiam diabolum redemptus?
quia hoc bonitatis illius pietatisq; congru-
eret. ut qui p̄ditum hominē reformasset.
p̄lapsum quoq; anḡl̄m liberāret. Cum
hec atq; alia istiusmodi ab ep̄is p̄derent
ex studiis partium orta sedicio est. Que
cum rep̄m̄ sacerdotū auctoritate non
posset. seu exemplo. ad regendā eccl̄ie

disciplinā p̄fectus assumit̄. Cuius terro
re dispersi fratres ac p̄ diuisas horas mona
chi sunt fugati. ita ut p̄positis edictis in
nulla consistere sede sinerent̄. Illud me ad
modū p̄mouebat. q̄d Ieronim⁹ uir maxi
me catholicus. & sacre legis peritissimus
origenem secutus p̄mo tempore puta
batur. quem nunc idem p̄cipue uel om
nia illius scripta dampnaret. nec uero
ausus de quoquā temere iudicare. Pres
tantissimj tamen uirj. & doctissimj fere
bant̄ in hoc certamine dissidere. Sitam̄
siue illud error est ut ego sentio. siue he
resis ut putatur. non solum rep̄mi non
potuit multi aī ad uersionibz sacerdotū.
si & nequaquā late se potuisset effundere
nisi contentione creuisset. Istiusmodi
ergo turbatione. cum ueni alexandri
am. fluctuabat me quidem ep̄c illius
ciuitatis benigne admodū. & melius
q̄ opinabar excepit. & secum tenere
temptabat. Sed non fuit animus

ibi consistere. ubi recens fraterne clavis
feruebat inuidia. Nam & si fortasse uide
ant̄ parere ep̄is debuisset. non ob hanc
tamen causam multitudinē tantam
Sub xpi confessione uiuentē. p̄sertim
ab ep̄is oportuisset affligi. .V. 1.
Sicut inde digressus. bethleem oppidū
peti. q̄d ab ierosolimis sex miliarū dis
parat̄. ab alexandria autē sedecim man
sionib; abest. Ecciam loci illius jeroni
m̄ pr̄br̄ regit. nam parrochia est ep̄i
qui ierosolimā tenet. Michi iam p̄dē
jeronimus superiore illa mea p̄gnat̄
one compt̄. facile obtinuerat. ut nullū
michi expetendū rectius arbitrarer. Vir
enī p̄ter fidi meritū. dotemq; uirtutū.
non solū latinis atq; grecis; & hebreis et
iam ita literis institutus est. ut se illy in
omni scientia nemo audeat comparare.
Miror autē si non & uobis p̄ multa que
scripsit opa compt̄ est. cum p̄ totum
orbem legat̄. Nobis uero gallus inquit

nimum. nimumq; comptus est. Nam an
te hoc quinquenniū quendā illius libel
lum legi. in quo tota n̄oz natio mona
choz. ab eo uehementissime ueratur &
carpitur. Unde interdum belgicus n̄r
ualde irasq; solet. qđ dixerit nos usq; ad
uomitū faciari. Ego autē inquā gallus
illi uero ignosco. atq; ita sentio. de orien
talib; illum potius monachis. q̄ de occi
dentalib; disputasse. Nam edacitas in
grecis gula est. in gallis uero natura. Tū
ego: scolastice inquam galle defendis ge
tem tuā. s; queso te liber iste. numquid
hoc solum uitium dampnat in mona
chis? Immo uero inquit. nichil penitus
omisit. qđ non carperet. laceraret. expo
neret. Preapue auaritiā. nec minus
uanitatē insectatus est. Multa de sup
bia: non pauca de superstitione disseruit.
Uere fatebor. pinxisse inuidē uitia multoz
Ceterum de familiaritatib; uirginum
& monachoz. atq; etiam clericoz. q̄ uera

q̄ fortia disputauit. Vnde a quibusdam
quos nominare nolo dicit non amari. Nam
sicut belgicus n̄r nascit̄ edacitatis nimie
nos notatos. ita illi fremere dicunt̄. cum in
illo opusculo scriptū legunt. Celibem sper
nit uirgo germanū: fr̄em querit extrane
um. Ad hec ego numium inquā galle pro
gr̄deris. Caue ne & te aliq̄s qui hec fortal
se agnoscit exaudiat: teq; unā cum jero
nimo incipiat non amare. Nam quia sco
lasticus es. non immerito te uersu comici
illius ammonebo. obsequium amicos:
ueritas odium parit. Tua nobis potius
ut ceperas postumiane. repetatur orien
talis oratio. Ego inquit ut dicere institui
etiam. apud jeronimū sex mensib; fui.
cui iugis aduersus malos pugna. p̄petuū
certamen consciuit odia p̄ditoy. Oderit
eum heretiq;. quia eos impugnare non
desinit. Oderunt cleriq;: quia uitā eoy in
sectat̄ & c̄mina. Sed plane eum boni om̄s
admirant̄ & diligunt. nam qui eum

hereticum esse arbitrantur insaniunt. Vere
dixerim catholica hominis scientia sana
doctrina est. Totus semper in lectione. totus
in libris est: non die. non nocte requiescit.
aut legit aliquid semper aut scribit. Quod
nisi michi fuisset fixum animo. & primum
sum deo teste propositum. heremum adi-
re. uel exiguus temporis punctum. a tanto
uiro discedere noluissem. huic ergo traditis
atque commissis omnibus meis. omnique familia
que me contra uoluntatem animi mei secu-
ta tenebat implicitam. exornatam quendam gratiam
falsam. penitus ac liber regressus alexan-
driam. uisitatis ibi fratribus. ad superiorem in-
de thebaidam. id est ad egypti extrema
contendens. ibi enim uaste patentem heremi
solitudines plurimum ferebantur habere
monachorum.

V I I.

Longum est si omnia cupiam referre
que uidi. tamen pauca persingula e pluribus.
hanc longe ab heremo. contagua nilo: mul-
ta sunt monasteria. habitant uno inlo-

co pleriq; centeni quib; sumum ius est sub
abbatis imperio uiuere. nichil arbito suo
agere. omnia ad nutu illius potestatemq;
pendere. Ex his siqui maiore uirtute men-
te concupiuerint. ut actury solitariam uita
se ad heremum conferant. non nisi pmit-
tente abbate discedunt. Hec illoz pma uo-
est. parere alieno imperio. Transgressis
ad heremu abbatis illius ordinatione. pa-
nis uel quilibet cibus alius ministratur.
Casu p illos dies quib; illo adueneram cui-
dam. qui nup ad heremu secesserat. neq;
amplius ab hoc monasterio. q. sex milia
tus tabernaculum sibi constituerat. pa-
nem abbas p duos pueros miserat. quoz
maior habebat etatis annos quindecim.
minor duodecennus erat. his g inde rede-
untib; aspis mire magnitudinis fit ob-
uiam. Cuius occursum nichil pterrig. ubi
ante pedes eoz uenit. quasi incantata
carminib; cerula colla deposuit. mino-
ris pueri manu apphensa ac pallio in-

uoluta ferri cepit. Dein monasterium q̄
si uictor ingressu in occursum fratrū expec
tantibz cunctis. captiuam bestiam resolu
to pallio. non sine iactantie timore depo
suit. Sed cum infantuū fidem. atq; uirtu
tem. ceteri predicarent. abbas ille altiore
consilio. ne infirma etas insolesceret. uir
gis utrumq; compescuit. multū obuir
gatos. cur ipsi q̄o p̄ eos dñs opatus fuerat
pdidissent. opus illud. non sue fidei. sed
diuine fuisset uirtutis: discerent potius
dō in humilitate seruire: & non in signis.
& uirtutibz gloriari: quia melior esset in
firmitatis conscientia. uanitate uirtutū.
hoc ubi ille monachus audiuit. & peri
ditatos infantulos serpentis occursum. &
ipsos insup multa uerba uicto serpen
te meruisse. abbatem obsecrat. ne sibi post
hec panis ullus. aut cibus aliquis mittere
t̄. Jamq; octauus dies fuerat emensus. q̄
se homo xpi. intra piculum famis ipse
concluserat. Arebant membra ieiunio:

sed deficere mens celo intenta non poterat.
Corpus inedia fatiscebat. fides firma duraba-
bat. Cum interim admonit² abbas ille p
sp̄m ut discipulum uisitaret. pia sollicitu-
dine cognoscere cupiens. qua uite substan-
tia uir fidelis aleret^r. qui ministrari sibi pa-
nem ab homine noluisset. ad requirendū
eum ipse p̄ficiscit^r. Ille ubi eminus senem
uenire conspexit. occurrit. agit gr̄as. du-
cit ad cellulam. Cum ingressi pariter am-
bo conspiciunt palmitiam sportā foribz
affiram de poste pendere. ac p̄mū calidus
panis odor sentitur. tactu uero. ac si ante
paululū focis esset ereptus ostendit^r. egyp-
tū tam panis forma non cernit^r. Obstupe-
facti ambo. munus celeste cognoscunt.
Cum ille hoc abbatis aduentu p̄sticum
fateret^r. abbas uero illius fidei ac uirtutis
id potius ascriberet. ita ambo celestem
panem cum multa exultatione frege-
runt. Quod cum senex ad monasteriū
post regressus fratibz retulisset. tantis

omnium incenderat ardor animos. ut certatim ad heremum & sacras solitudines ire sperarent. miseros se facentes. qui diu in congregatione multorum. ubi humana esset patientia conuersatio. residissent.

H hoc monasterio duos ego .VIII. senes. uidi. qui iam per quadraginta annos ibi degere. ita ut numquam inde discesserint ferebant. Quorum pretereunda michi commemoratio non uidetur. siquidem de eorum uirtutibus. & abbas ipsius testimonio. & omnium fratrum audierim sermone celebrari. quod unum eorum sol numquam uidisset epulantem. alterum numquam uidisset iratum. Ad hec gallus me inueniens. o si uester ille nolo nomen edicere nunc adesset: uelim istud admodum audiret exemplum. quem in multorum sepe personis nimium exprobratum sumus uehementer irasque. Sed tamen quia inimicus suus quantum audio nuper ignouit. si istud audiret. magis magisque proposito confirma-

retur exemplo. p̄claram esse uirtutem
iracundia non mouerj. Nec uero inficia
bor iustas illi causas irarū fuisse. Sed ubi
durtior pugna: ibi gloriosior est corona.
Unde quendam si agnoscat. censeo iure
laudandum. Quod cum eum libertus
deseruerit ingratus. miseratus est potius
quam insectatus abeuntem. Sed neque
illi irascitur. a quo uidetur abductus. Ego
autē huiusmodi uincende iracundie postumianū
p̄didisset exemplum. grauius irascerer
discessione fugitiui. Sed quia irasci non
licet: tota istorū cōmemoratio. que nos
compungit abolenda est. Te inquam
postumiane. te potius audiamus. fac
am inquit galle quod precipis. quatinus
tam studiosos esse audiendj uos uideo.
Sed mementote quia non sine fenore
istum apud uos depono sermonem.
Libens presto quod poscat. dum modo pau
lo post quod poposcero non negetis. Nos
uero inquit nichil habemus in quo tibi mu

tuum. uel sine fenore restituere possim?
Sed tamen quicquid putaueris imperato:
dum in ut ceperas desiderium nostris satisfac
facias. ualde enim nos delectat tua oratio.
Nichil inquit postumianus uera studia frau
dabo. Et quia heremite unius incipientis ag
nouistis uirtutem. referam uobis adhuc
pauca de plurimis. . V I I I .

Ergo ubi prima heremi ingressus sum:
duodecim fere a nilo miliaribus habebam
autem unum ex fratribus ducem locorum primum
puenimus ad quendam senem monachum
sub radice montis habitantem. Ibi quod in
illis locis rarissimum est: puteus erat. bouem
unum habebat. Cuius hic erat totus
labor. impulsam rotam machina aquam
producere. Nam fere mille aut amplius
pedum profundum putei ferebat. In
tunc illic erat. multis oleribus copiosus. Id
quidem contra naturam heremi. ubi om
nia ariditas. exusta ardoribus solis. nul
lus unquam seminis. ut exiguam radicem

ferunt deperisse. Verum hoc scō illi la-
bor cum pecude communis. & pp̄a
prestabat industria. frequens enim
irrigatio aquarum. tantā pingue-
dinem. harenis dabat: ut mirum
in modū uirere atq; fructificare hor-
ti uilius. holera uideremus. Ex his
igitur una cū dñō bos ille uiuebat.
Nobis quoq; ex ea copia cenā sc̄s dedit
Ibi uidi quod uos gally forte non cre-
ditis: ollam cū olerib; que nobis in
cenam preparabat sine igne feruere.
Tanta uis solis est. in quib;libet locis ut
etiam ad galloy pulmenta sufficiat
Post cenā autē iam inclinante uespa. inui-
tat nos ad arborē palmā. cuius intdū
pomis ut solebat. que fere duob; mi-
liariis aberat. Nam he tantū in he-
remo arbores. licet raro habent. tamen
qđ utrū soller antiquitas procurauerat:
an solis natura gignat ignoro: nisi si-
d̄s prescius habitandam qñdoq; a sc̄s

beremum hec seruis suis parauerit. Ex
maiore enim parte qui intra illa secre-
ta consistunt. cum alia ibi germina
nulla succedunt. istarum arborum pomis
aluntur. Ego ubi ad illam ad quam nos hu-
manitas nostrorum hospitium ducebat arborem
peruenimus: leonem ibi offendimus. Quo
uiso: ego & ille diximus intremuimus.
Sed uero ille incautanter accessit. Nos
licet trepidi: secuti sumus. fera paulu-
lum. cerneret imperatam a deo. modesta
discessit. & constitit. dum ille attingua
ramis humilioribus poma decerperet.
Cumque plenam palmulis manu optulis-
set. occurrit bestia: accepitque tam libere
quam nullum animal domesticum. Et cum
comedisset. abscessit. Hos hec intuentes.
& adhuc trementes. facile potuimus
expendere. quanta in illo fidei uirtus.
& quanta in nobis esset infirmitas.

Vlum eque singulari. **V I I I I**
uirum uidimus. paruo tugurio. quod

nō n̄ unū recipe posset habitantem. De hoc
illud ferebatur qd' cilupa solita erat asta
re cenanti: nec facile unq̄ bestia fallere
tur quin illi ad legitimam horam refec
tionis occurreret. & tam diu p̄ foribus
expectaret. donec ille panem qui ce
nule sup̄fuisset offerret. illā manū ei
lambere solitā: atq; ita quasi impleto
officio. & p̄stita consolatione discedere;
Sed forte accidit ut sc̄s ille dū frat̄e qui
ad eū ueniat deducit abeuntē diuiciū
abisset. & non nisi sub nocte remearet.
Int̄im bestia ad consuetudinariū illud
cene tempus occurrit; Hacua cellula
cū familiarē patronū abeē sentiret.
ingressa curiosius explorans. ubi nam
esset habitator. casu contigua cū pa
nibus quinq; palmicia sportella pen
debat; Ex his unum p̄sumit & de
uorat. . . . Dein p̄petrato scelere disce
dit. Regressus heremita uidet spor
tulam dissolutā non constante panū

numero. Damniū rei familiaris intel-
ligit. ac ppe lumen panis assumpti
fragmenta cognoscit. Sed non erat
certa suspicio: que furtū psona fe-
cisset. Ergo cum sequentib; diebus
sedm consuetudinē bestia non uenis-
set. nimirū audacis facti conscia. ad eū
uenire dissimulans cui fecisset iniuriā
egre paciebatur heremita se alumne
solatio destitutū. Postremo illius ora-
tione reuocata. septimū post diē affu-
it ut solebat ante cenanti. Sed ut
facile cerneret uerecundiam peniten-
tis. non ausa ppius accedere delectis
in terram p fundo pudore luminib;
qd palam licebat intelligi quandā
ueniā precabatur. Quā illius confu-
sionē heremita miseratus. iubet eam
ppius accedere. ac manu blanda ca-
pud triste pmulcat. Dein pane du-
plicato. ream suam reficit. Ita indul-
gentiam consecuta. officij consuetu-

dinem deposito merore reparauit. Intue
mini queso xpi etiam in hac parte uirtutē
cui sapit omne qđ brutum est. cui mitis
est omne quod seuit. Lupa prestat offi
cium. lupa furti crimen agnoscit. lupa
conscio dolore confunditur. uocata ad
est. capud prebet. & habet sensum in
dulte sibi uenie. sicut pudorem gessit
errati. Lupa hec uirtus xpe. tua hec sūt
xpe miracula. et enim que in tuo no
mine opantur serui tui. tua sunt.
Et in hoc ingemiscimus. qđ maiestatem
tuam fere sentiunt. homines n̄ uident.

Ne cui autē hoc inēdibile . x .
forte uideatur. maiora memora
bo. Fides xpi adest me nichil fingere
neq; in cētis auctoribus uulgata nar
rare. s; que in p̄ fideles uiros cōpta sūt
explicabo. Habitant pleriq; in heremo
sine ullis tabernaculis. quos anachore
tas uocant. Uiuunt herbarū radicibus.
nullo unq; certo loco consistunt. ne ab

hominib; frequententur. qua nox coe-
gerit sedes habent. Adquendam igit
hoc ritu. atq; hac lege uiuentem. duo
ex nitra monachi licet longa & diu
sa regione. tamen quia olim ipsis in
monasterii conuersatione carus & fa-
miliaris fuisset. auditis eius uirtuti-
bus tetenderunt. Quē diu multūq; que-
sitū tandē mense septimo reppererunt.
in extremo illo deserto quod est mem-
phis contiguū demorantē. quas ille
solitudines iam p̄ annos duodecim
dicebatur habitare. Qui licet omniū
hominū uitaret occurfus. tam ag-
nitos non refugit. se q; carissimus p̄
triduiū n̄ negauit. Quarto die aliquñ
tulum p̄gressus. cum p̄sequeret̄ abe-
untes. leonā mire magnitudinis
ad se uenire conspiciunt. Bestia licet
tribus reptis. non inc̄ta quē petere
anachorete pedib; aduoluitur. Et
cum fletu quodā ac lamentacione

precumbens: indicabat gementis pariter
& rogantis affectum. Mouit om̄s: & pre
cipue illum qui se intellexat expetitum;
P̄cedentem secuntur: nam preiens: &
subinde restans: subinde respectans: fa
cile poterat intelligi id eam uelle. ut q̄
illa ducebat anachoreta sequeretur: Qu
multis: Ad speluncā bestie puenit:
ubi illa adultos iam quinq; catulos ma
le feta nutrebat. Qui ut clausis lumi
nibus. ex aluo matris exierant: cecitate
p̄petua tenebantur: Quos singulos
de rupe platos: ante anachoretę pedes
exposuit; Cum demū sc̄s animadūtit
q̄d bestia postularet. inuocato q; dei
nomine contrectauit manu lumina
clausa catulorū. ac statim cecitate de
pulsā. aptis oculis bestiarū diu negata
lux patuit. Ita fr̄s illi anachoretā quę
desiderabant uisitato cum admodū
fructuosā laboris sui mercede redierit.
qui in testimoniuū tante uirtutis admiss

fidem sancti. gloriam xpi. que p ipsos
esset testificanda uidissent; Quia dictu
rus sum: Ite nam post dies quinq; ad
auctorem tanti beneficii reuertisse.
eidem q; inusitate fere pelle p munere
detulisse. Quia plerumq; scs ille quasi
amiculo circumtectus non dedignat^r
est munus p bestiam sumere: cui' aliud
pocius intpretabatur auctorem; **XI.**

Rat etia alterius anachorete in illis
regionibus nomen illustre. qui in
ea parte deserti que syem uingitur ha
bitabat. Hic cum primu se ad heremu
contulisset. et herbis herbarum q; radicib⁹
quas pdulces interdum & saporis eximii
fert harena uicturus. ignarus germi
nis eligendi noxia plerumq; carpebat.
Nec erat facile uim sapore radicium dis
cernere. quia omnia eque dulcia. si
pleraq; occultiore natura uirus le
tale cohibebant. Cum g edentem
uis intna torqueret. & immensis

doloribus uitalia uniuersa quateren-
tur ac frequens uomitus cruciatibus
nonferendis. ipsam anime sedem sto-
macho iam fatiscente dissolueret.
omnia penitus que essent edenda
formidans. septimum in ieiunijs di-
em spu deficiente ducebat. Cum ad
eum fera cui ibicis est nomen acces-
sit. huic ipsius astanti fasciculum her-
barum quem collectum pridie attin-
gere non audebat obiecit. Sed fera
que uirulenta erant ore discutiens.
que innocua nouerat eligebat. Ita
uir scs eius exemplo quid edere qd
respuere deberet edoctus. et pericu-
lum famis euasit. et herbarum ue-
nena uitauit. Sed longum est de
omnibus qui heremum incolunt
comperta nobis uel audita me-
morare. Annum integrum et sep-
tem fere menses intra solitudines
constitutus exegi. magis uirtutis

admirator aliene quam quod ipse
tam arduum atq; difficile potueri
temptare ippositum. Sepius tamen
cum sene illo qui puteum et boue
habebat habitau,

X I I.

Quo beati antonii monasteria
adij: que hodieq; ab eius disci-
pulis incoluntur. Ad eum etiam
locum in quo beatissimus paulus
primus heremita est diuersatus ac-
cessi. Rubrum mare iudi iugum
sua montis: cuius summum cacu-
men celo pene contiguum nequaquam
adiri potest. In recessus ana-
choreta esse aliquis ferebatur. Que
diu multumq; questum. uidere non
potui. Qui fere iam ante quinqua-
ginta annos a conuersatione hu-
mana remotus: nullo uestis usu
seus corporis sui tectus. nuditatem
suam diuino munere uestiebat. hic
quociens cum religiosi uiri adire

uoluerunt. cursu auiā petens. congessit
uitabat humanos. Vni tantum in se
rebatur se ante quinquennium pre
buisse. qui credo potenti fide id optine
pmeruit. Cui inter multa colloquia
punctanti cur homines tantopere
uitaret: respondisse phibetur. cum q̄
ab hominibus frequentaretur non
posse ab angelis frequentari. Vnde
non immerito recepta opinione mul
toꝝ fama uulgauerat: sc̄m illum ab
angelis uisitari. Ego autē a syna
monte digressus: ad nilum flumen
regressus sū cuiꝝ ripas frequentibus
monasteriis consertas utraq; ex parte
lustraui. Plerumq; uidi ut dudum
dixeram uno in loco habitare centē
nos: sed et bina et t̄na milia in his
dem uiculis agere constabat. Hec sa
ne ibi minorem putetis diuersanti
um in multitudine monachoz esse
uirtutem: quam eoz esse cognosci

tis. qui se ab humanis cecibus remo-
uerunt. Precipua ut iam dixeram
ibi uirtus. et prima est obedientia.
Neq; alit̄ adueniens ad monasterium
abbatis suscipitur. quam qui temp-
tatus prius fuerit et probatus. nul-
lum unquam recusaturus quam-
libet arduum ac difficile indignumq;
tolerandum abbas impium. **X. II.**

Quo uobis referam incredibilis
obedientie admodum magna
miracula. licet suppetant plura reco-
lenti. Sed ad excitandam uirtutum
emulationem. cui pauca non suffici-
unt. multa proderunt. Ergo cum q̄-
dam sc̄li actibus abdicatis. monaste-
rium magne dispositionis ingressus
cepisset rogare. abbas ei cepit multa
proponere graues esse istius discipli-
ne labores. sua uero dura impia. que
nullius facile ualeret implere patien-
cia. aliud potius monasteriū ubi fa-

cilioꝝ legibus uiuereꝝ expe-
ret. non temptaret adgredi. quod im-
plere non posset. Ille uero nichil his
terroribus ꝑmoueri. sed magis ita om-
nem obedientiam polliceri. ut si cum
abbas in igne ire preciperet. non re-
cusaret intrare. Quam illius profes-
sionem ubi magister accepit. non cūc-
tatus probare profiteitem. casu cli-
banus ꝑt ardebat. qui multo igne
succensus. coquendis panibus para-
batur. Exundabat abruptis flamma
fornacibus. et intra camini illius
concaua totis habenis regnabat in-
cendium. Hoc ꝑ aduenam illum in-
bet magister intrare. Hec distulit ꝑ-
rere precepto. medias flammis in-
chil cunctatus ingreditur. Que mor-
tam audaci fide uicta. uelut illis ꝑn-
dam hebreis pueris cessere ueniunt.
Supata natura est. fugit incendium.
Et qui putabatur arsurus. uelut fir-

gido rore perfusus. se ipse miratus
est. Sed quid mirum si tuum xpe
tyronem ignis ille non attigit.
ut nec abbatem pigeret dura ma
dasse. nec discipulum peniteret im
perio paruisse. qui eo quo aduene
rat die. dum temptaretur infirm.
pfectus inuentus est. Merito felix.
merito gloriosus. pbatus obedi
tia. glorificatus est passione. **XIII.**

In eodem autem monasterio fac
tum id quod dicturus sum. recen
ti memoria ferebatur. Quidam iti
dem ad eundem abbatē recipiendū
aduenerat. Cum prima ei lex obe
dientie poneretur. ac ipse polli
ceretur ad omnia uel extremā paci
entiam. casu abbas storacinam
uirgam iam pridem aridam ma
nu gerebat. Hanc solo fixit. atq;
illi aduene id opis inponit. ut tā
diu uirgule aquam irriguam mi

67
iustitaret. donec quod contra omnē
naturam erat. lignum aridum in
solo arente uiresceret. Subiectus ad
uena dure legis impio. aquam ppis
humeris cotidie conuehebat. que a
nulo flumine p̄ duo ferme miliaria
petebatur. Jamq; emenso anni spacio
labor non cessabat opantis. et de fructu
tu opis spes esse non poterat. tamen
obedientie uirtus in labore durabat.
Sequens quoq; annus. uanum la
borem iam affecti fratris eludit. Ter
cio demum succedentiū temporū la
bente curriculo. cum neq; nocte neq;
int̄diu aquarius ille cessaret opa
tor. uirga floruit. Ego ipsam ex illa
uirgula arbusculā que hodieq; in
tra atrium monasterii est. ramis
uidentibus uidi. quasi ⁱⁿ testimoni
um manens. quantum obedientia
meruit. et quantum fides possit of
fendit. Sed me dies ante deficiet. qui

diuersa miracula que michi de uir-
tutibus scōz sunt compta. consūmē,
Quo uobis adhuc preclara **XIIII.**
memorabo. quoz unum egregiū
erit aduersus inflationem misere ua-
nitatis exemplum. alterum aduersus
falsam iusticiam non mediocre docu-
mentum. Quidam ergo sanctus fu-
gandoz de corporibus obsessis demo-
num incredibili p̄ditus potestate
inaudita p̄ singulos dies signa fa-
ciebat. non solum enim presens neq;
uerbo tantum. sed absens quoq; in-
t̄dum ciliis sui sibris. aut episto-
lis missis. corpora obsessa curabat.
Hic ergo mirum in modum frequen-
tabatur a pplis. ex toto ad eum orbe
uenientibus. Taceo de minoribus. p̄-
fecti. comitesq; ac diuersarum iudi-
ces potestatum. p̄ foribus illius sepe
iacuerunt. Episcopi quoq; sanctissi-
mi sacerdotali auctoritate deposita

contingi se ab eo atq; benedici humi-
liter postulantes. sc̄ificatos se ac diui-
no munere illustratos. quotiens ma-
num illius uestemq; contigerant.
non inmerito crediderunt. hic fere-
batur omni potu in p̄petuum penit̄
abstinere. ac p̄ cibo. tibi sulphici in au-
rem loquar ne gallus hoc audiat. sep-
tem tantum caricis sustentari. Int̄-
rea sc̄o uiro ut ex uirtute honor. ita
ex honore uanitas cepit obrepere.
Quod malum ille ubi p̄mum potu-
it in se sentire grassari. diu multūq;
discutere conatus est. sed repelli pe-
nitus ul' tacita conscientia uanitas
p̄seuerante uirtute non potuit. Vbiq;
nomen eius demones fatebantur.
Excludere a se confluentium p̄p̄os
non ualebat. Uirus interim latens
serpebat in pectore. et cuius nutu
ex aliorum corporibus demones fir-
gabantur. seipsum occultis cogita-

tionibus uanitatis purgare non po-
terat. Totis igitur precibus conuersus
ad deum fertur orasse. ut promissa in
se mensibus quinque diaboli potestate
simulis his fieret quos ipse curauerat.
Quid multis moror. Ipse prepotens.
ille qui signis atque uirtutibus toto
oriente uulgatus. ille ad cuius limi-
na populi ante confluerant. ad cuius
fores summe istius scilicet se prostrave-
rant potestates. correptus a demo-
ne est. tentus in uinculis omnia
illa que in ergumini solent ferre per
pessus. Quinto demum mense purga-
tus est. non tantum demone. sed quod
illi erat utilius. atque optacius uani-
tate. Sed michi ista replicanti. nostra
infelicitas. nostra occurrit infirmitas.
Quis enim noster est quem si unus ho-
munculus humilis salutauerit. aut
fatuus et inanibus uerbis femina uana
laudauerit. non continuo elatus

fit superbia. non statim inflatus fit
uanitate. ut etiam si non habeat cō
scientiam sanctitatis. tamen quia ut
stultoz adulatione. aut fortassis er
rore scs esse dicatur. sanctissimum
se putabit. Jam uero si ei munera
crebra mittantur. dei se magnificen
tia asserit honorari. cui dormienti
atq; resolutio necessaria conferant^r
Quod si uel de modico ei aliqua uir
tutis signa succederent. anglm de
putaret. ceterum cum neq; opere
neq; uirtute conspicuus sit. Si quis
clericus fuerit effectus dilatat con
tinuo fimbrias suas. gaudet salu
tationibus. inflatur occurSIONIB?
ipse etiam ubiq; discurret et qui
ante pedibus. aut asello ire consue
uerat. spumeo equo supbus inue
hitur. Parua prius ac uili cellula cō
tentus habitare. erigit celsa laqua
ria. construit multa conclauia.

sculptit hostia. pingit armaria. uel
tem respuit grossiorem. indumentum
molle desiderat. atq; hec caris uiduis
ac familiarib' mandat tributa uirgi
nibus. illa ut byrrum rigentem. hec
ut fluentem terat lacernam. Verum
hec describenda mordacius beato ui
ro iheronimo relinquamus. ad pposi
tum reuertamur. Tum uero inquit
gallus meus. Hescio quid iheronimo
reliqueris disputandum. ita breuit
nror' instituta uniuersa complexus
es. ut pauca hec tua uerba si equani
miter acceperint. et patienter expen
derunt. multum eis arbitrer p'futura.
ut non indigeant libris. post hec ihe
ronimi coherceri. Sed tu illa potius
euolue que cepas. et illud quod adu
sus falsam iusticiam dicturum te ee
pmiseras prode documentum. Nam
ut uere tibi fatear. nullo p'ntiosius
malo intra gallias laboramus. Ita

faciam postumianus inquit: nec te
diutius tenebo suspensum; **X V.**

Adolefcens quidam ex asia. p̄diues
opibus. genere clarus. habens uxo-
rem et filium paruum. cum in egyp-
to tribunus esset. et frequentibus ad-
uersum blembos expeditionibus que-
dam heremi contigisset. scōz etiam ta-
bernacula conplura uidisset. a beato
uiro iohanne uerbum salutis accepit.
Nec moratus. inutilem miliciam cū
uano illo honore contempnere. heremum
constanter ingressus. breui tē-
pore in omni genere uirtutum p̄-
fectus emicuit. potens ieiuniis. hu-
militate conspicuus. fide firmus.
facile se antiquis monachis studio
uirtutis equauerat. Cum interim
subit eum cogitacio. iniecta p̄ dia-
bolum. quod rectius esset ut rediret
ad patriam. filiumq; unicum. ac
domum totam cū uxore saluaret.

quod utiq; esset acceptius deo. quam
si solum se seculo eripere contentus. sa-
lutem suorum non sine impietate neglege-
ret. Istiusmodi ergo false iusticie colore
superatus. post quadriennium fere
cellulam suam atq; propositum heremi-
ta deseruit. Sed ubi ad proximum
monasterium quod a multis fratribus
habitabatur. accessit. causam dis-
cessionis atq; consilium querentibus
confiteatur. Renitentibus cunctis.
et precipue loci illius abbate. male
animo fixa sententia non potuit
auelli. Igitur infelici se obstinatioe
prepiens. cum dolore omnium di-
gressus a fratribus. uix e conspectu
abscesserat. impletus a demone cru-
entiaq; spumas ore proluens. suis
dentibus se ipse lacerabat. Deinde ad
idem monasterium fratrum humeris
reportatus. cum coerceri in eo in-
mundus spiritus non ualeret. necessitate

cogente ferreis nexibus alligatur. pedes
cum manibus uincuntur. Non inme-
rita pena fugitiuo. ut quem non co-
hibuerat fides. catene cohiberent. Post
biennium demum oratione scōꝝ ab
immundo spū liberatus. ad heremū
unde discesserat mox regressus. et ip-
se correctus. et alius post futurus ex-
plo. ne quem aut false iusticie umbra
decipiat. aut incerta mobilitas inu-
tili leuitate compellat. semel cepta
deserere. hec uos de uirtutibus dñi
quas in seruis suis uel imitanda opa-
tus est. uel timenda scire sufficiat.
Sed quia satis feci ur̄is auribus. im-
mo etiam uerbosior fui fortasse quā
debiui. tu modo ad me autem loque-
batur debitum seruis exsolue. ut te
de martino tuo ut es solitus plura re-
ferentē. iam pridem in hoc desideris
meis estuantibus audiamus. Quid in
quam tibi de martino meo liber ille

non sufficit: quem ipse tu nosti me
de illius uita atq; uirtutibus edidisse.

gnosco id quidem postumianus **XVI.**

Inquit: neq; unquam ab dextera
mea liber ille discedit. Nam si agno
scis: aperit librum qui sub ueste la
tebat. en ipsum. hic michi inquit
terre ac mari comes. hic in peregrina
tione tota socius et consolator fuit.
Sed referam tibi plane quo liber is
te penetrauerit et quod nullus fe
re in orbe terrarum locus sit ubi non
materia tam felicitatis historie puulga
ta teneatur. Primus eum romane
urbi uir studiosissimus tu pauli
nus inuenit. deinde cum tota cer
tatem urbe raperetur: exultantes li
brarios uidi. quod nichil ab his quos
tuosius haberetur: siquidem nichil
illo promptius. nichil carius uenderetur.
hic nauigationis mee cursus longe an
te progressus. cum ad affricam uenis

sem. iam p̄ totam kartaginem lege-
batur. Solus enim cyrenensis ille
presbiter non habebat. Et me largien-
te descripsit. Nam quid ego de alex-
andria loquar. ubi pene omnibus
magis quam tibi notus est. Hic egyp-
tum. nubiā. thebaidam. ac tota mē-
phitica regna transiuit. Hunc ego i
heremo a quodam sene legi uidi. eum
cum me familiarem tuum esse dixit
sem. ab illo et a multis fratribus hec
michi inuincta legatio est. ut si ū-
quam terras istas te incolumi con-
tigisse. ea te supplere compellerem
que in illo tuo libro de uirtutibus
beati uiri p̄fessus es preterisse. Age ḡ.
quia non illa a te audire desidero
que scripta sufficiunt. illa que tū
uel p̄t̄ legentium ut credo fastidiū
preteristi. multis id una mecum a
te poscentibus explicentur. Equide
postumiane inquam. cum te iam

dudum de scōz uirtutibus intentus
audirem. tacitis ad martinum me
um cogitationibus recurrebam. me
rito p̄spiciens omnia illa que singlī
diuersa fecissent p̄ unum istū facile
completa. Nam cum excelsa retuleris
quod michi dixisse liceat pace scōz.
nichil a te penitus audiui. in quo
martinus esset inferior, .X. VII.

Sed sicut nullius unquam cum il
lius uiri meritis profiteor conferen
dam esse uirtutem. ita et illud ani
maduertit deest. in qua illum cum
heremitis. uel etiam anachōrtis
condicione conferri. Illi enim ab om
ni impedimento liberi. celo tantum
atq; angelis testibus plane mirabi
lia docentur opari. Iste in medio ce
ti et conuersatione p̄ploz. int̄ cleri
cos dissidentes. int̄ epōs seuentes.
cum fere cotidianis scandalis. hinc atq;
inde p̄meretur. inexpugnabili tam

aduersus omnia uirtute fundatus
stetit. et tanta opatus est quanta
ne illi quidem quos ante audiui
esse in heremo. uel fuisse fecerunt. Ac
si illi paria fecissent. quis iudex tam
esset iniustus. ut non istum esse potio
rem merito iudicaret. Puta enim is
tum fuisse militem. qui pugnauerit
in iniquo loco. et tamen uictor euase
rit. illos autem eque compone militab
s. qui ex equo loco. aut etiam de supio
re certauerunt. Quid ergo. Et si om
nium una uictoria est. non potest
esse par gloria. Tamen cum preclara
retuleris. a nemine retulisti mortu
um suscitatum. Quo uno utiq; te
necesse est confiteri. martino nemi
nem conferendum. Nam si admirā
dum est. quod illum egyptium flā
ma non attingit. hic quoq; sepius
impauit incendiis. Si reuoluas quod
anachoretis feritas bestiarū uicta sic

cubuit. hic familiarit̄ et rabiem bel-
liarum. et serpentium uenena com-
pescuit. Quod si illum offeras qui im-
mundis spiritibus obsessos uerbi im-
perio. aut etiam s̄mbriarū uirtute
curabat. nec in hac quidem parte in-
feriorem fuisse martinum. multa do-
cumenta sunt. Si etiam ad illum re-
curras. qui setis suis pro ueste contec-
tus putatur ab anglis uisitari. cum
isto angli cotidie loquebantur. Jam
uero aduersus uanitatē atq; iactan-
tiam ita inuictum sp̄m gessit. ut il-
la uicia fortius nemo contempserit.
Cum quidem immundis spiritibus af-
flatos absens plerumq; curauerit.
nec solum comitibus. aut prefectis.
s; ipsis etiam regibus imperaret. Oh
nimium id quidem in illis uirtutib;
sed credas uelle non solum uanita-
ti. sed causis etiam atq; occasionib;
uanitatis. neminē fortius repugnare

se. Parua quidem. s; non pretereunda
dicturus sum. Quia et ille laudandus
est qui summa predictus potestate. tam
religiosam ad reuerentiam beati ui-
ri ostenderit uoluntatem. Memini
uincentium. prefectum uirum cog-
nitum. et quod nullus sit intra gal-
lias omni uirtutum genere prestan-
tior. dum turonos preteriret a marti-
no sepius poposcisse. ut ei conuiuium
in suo monasterio daret. In quo qui-
dem exemplum beati ambrosii epi-
scopi prefererat. qui eo tempore consul et
prefectos subinde pascere ferebatur.
sed uirum altioris ingenij. ne qua-
er hoc uanitas. atque inflatio obripe-
ret noluisse. Ergo fatearis necesse est.
in martino omnium illoz quos
enumerasti fuisse uirtutes. marti-
ni autem in illis omnibus. non
fuisse. Quid tu inquit postumia-
nus ita mecum quasi non eadem

tecum sentiam semp̄ q̄; senserim.
Ego uero quo adiuuam **XVIII.**
semper et sapiam. egypti mona-
chos predicabo. laudabo anachori-
tas. mirabor heremitas: martinū
semper excipiam. Non illi ego quē
quam audebo monachoz: certe n̄
ep̄oz. quempiam comparare. hoc
egyptus fatetur. hoc syria. hoc ethn-
ops comperit. hoc indus audiuit.
hoc parthus. & persa nouerunt.
Nec ignorat armenia. bosforus ex-
clusa cognouit. et postremo si q̄s
aut fortunatas insulas. aut gla-
civalem frequentat oceanum. quo
miserior est regio ista nostra. que
tantum iurum cum in proximo
habuerit nosse non meruit. nec
tamen huic crimini miscebo popu-
lares. Sed illū clerici soli soli nesci-
unt sacerdotes. nec inmerito nosse
illum inuidi noluerunt. quia si

uirtutes illius nossent. sua uita
cognouissent. horreo dicere quod nu
p̄ audiu. infelicem dixisse. nescio que
te in libro tuo plura mentitum. Ho
est hominis uox ista. s; diaboli. Nec
martino in hac parte detrahatur.
s; fidei euanglii derogatur. Nam cu
dñs ipse testatus sit istiusmodi opa
que martinus impleuit ab omni
bus fidelibus esse facienda. qui mar
tinum non credit ista fecisse. non c
dit xpm ista dixisse. Sed infelices.
degeneres. somnolenti. que ipsi fa
cere non possunt. facta ab illo erubesc
cunt. et malunt illis negare uirtute
quam suam inertiam confiteri. X

Verum nobis ad alia speran^{VIII.}
tibus. omnis istoz memoria
relinquatur. Tu potius ut iam
dudum desidero. residua marti
ni opera contexe. At ego inquam
arbitroz istud rectius a gallo ee

poscendum: quippe qui plura no-
uerit. neq; enim ignorare potuit.
magistri facta discipulus. Et qui n̄
inmerito istam uicem non solum
martino sed etiam nobis debeat
ut quia ego iam librum editum ac-
tu hactenus orientalium gesta me-
morasti. istam demum necessariū
sermonis historiam gallus euol-
uat. quia ut dixi et nobis debet lo-
quendi uicem. et martino suo cre-
do prestabit. ut non grauate illi
facta commemoret; *X X.*

Ego plane inquit gallus licet
inpar sum tanto oneri. tamen re-
latis superius a postumiano obedi-
entiae cogor exemplis. ut munus is-
tud quod imponitis non recuse.
Sed dum cogito me hominem gal-
lum ut equitanos uerba factu-
rum uereor. ne offendat ur̄as ni-
mum urbanas aures sermo rus-

tior. Audietis me tamen ut gordo
nicum hominē. nichil cum fūco.
aut coturno loquentem. Nam si in
tribuitis martini me esse disciplin.
illud etiam concedite. ut michi lice
at exemplo illius inanes sermonū
faleras. et uerborū oneramenta contemp
nere. Tu uero inquit postumian.
uel celtice. aut si maius gallice loq
re. dum in iam martinum loqris.
Ego autem profiteor. quia etiam si
mutus esses non defutura tibi uer
ba. quibus martinum facundo ore
loquereris. sicut zacharie in iohis
nomine lingua resoluta est. Ceterū
cum sis scolasticus. hoc ipsum quasi sco
lasticus artificiose facis. ut excuses
impericiam. quasi exsuperes eloqu
tiam. Sed neq; monachum tam as
tutum. neq; gallum decet eē tam
callidum. Verum adgredere poti.
et quod te manet explica. Hinnū

enim dudum alias res agentes ē
sumimus tempus etiam solis occidui.
umbra prolixior monet non mul-
tum de uicina nocte sup̄ esse. Deinde
cum paululum omnes conticuisse-
mus. gallus ita cepit. Cauendum
michi in primis esse arbitror. ne ea
de martini uirtutibus repetam.
que in libro suo sulphicius iste me-
morauit. Unde p̄ma illius interim
militando gesta pretereō. neq; ea at-
tingam que laicus egit aut mona-
chus. nec uero audita ab aliis pot̄
quam que uidi ipse dicturus sum.

EXPLICIT LIBER SECVNDVS.

INCIPIT CAPITVLATIO DIALOGI.

SEVERI IN LIBRO GALLI

T E R C I O :

Ubi intra amphibalum sibi tunicā
latentē eduxit & pauperē uestiuit.
Ubi cum altare benediceret globus

ignis de capite illius uisus est emi-
care. **V**bi euantum grauissima
egritudine uel mortis piculo libe-
rauit. et puerum illius a serpentis
morsu iam granumem tactu suo sana-
uit. **V**bi cum militares uiri cum
reda uenientes ceciderunt. quibus
supplicantibus ueniam clementer
indulsi.

Vbi dicit non illā in episcopatu uir-
tutum grā se habuisse quam prius
habuerat. et quod antea duos mor-
tuos uite restituerit. in epātu uero
unum. et qualiter suscitatus sit
exponit.

Ubi ei ualentinianus imperator
assurgere non est dignatus. ipsam
sellam regiam ignis operuit. cui
postea munera multa optulerit.
sed ille cuncta reiecit.

Vbi maximus impator et conuinx
sua remotis omnibus ministris ei

pbuerunt conuiuuium. et rationem
dat quapp̄t id adqueuerit. ne hoc
se tueantur exemplo qui libent̄ femi
nus inferentur. et seuerus dicit se p̄
admonitione odia incurrisse mul
torum,

Vbi de stramine in quo iacuerat uir
tutes facte sunt.

Vbi eleuata obuiam manu pecudē
furibundā consistere iussit.

Vbi sermonis imperio canibus alli
gatis leporem liberauit.

Vbi de oue recenti tempore tonsa cō
pationem facit. et homine in pelli
cia ueste repto et de prato abubus
depasto. uel a porcis effōso.

Vbi miles quidam cingulū in eccle
sia monachū professus abiectit et
cetera que secuntur.

Ubi uirginem p̄dicat que fortissimi
uunda p̄posita. nec ipsius contem
platione laxauit. & cetera.

legenda In comenorat bti marci Ep.

Ubi cum sc̄i hoc est petrus. et paulus
agnes. tecla. et maria sepe uisitaueit.

Ubi angelus quid gestum nemauso
fuisse in synodo nuntiauit.

INCI
PIT. LIBER
TERTIUS
EDITUS A.
GALLO

VO PR

MO 6

Quo primo igit tem
pore relictis scolis

PO

relictis scolis beato me uiro iunxi.
paucos post dies euntem ad ecclesi
am sequebamur. Interim ei semi
nudus hibernus mensibus pau
per occurrit. orans sibi uestim
tum dari. Tunc ille accersito ar
chidiacono. iussit algentē sine

TEM
RE

dilatione uestiri. Deinde secretariū
ingressus. cum solus ut erat illi consue-
tudo resideret. hanc enim sibi etiam
in ecclesia solitudinē pmissa clericis
libertate prestabat. Cum quidem
in alio secretario presbiteri sederēt
uel salutationibus uacantes. uel
audiendis negociis occupati. mar-
tinum uero usq; in eam horam q̄
sollemnia pp̄lo agi consuetudo de-
posceret. sua solitudo cohibebat. **II.**
Illud non p̄teribo quod in secreta-
rio sedens. numquam cathedra
usus est. nam in ecclesia nemo um-
quam illum sedere conspexit. sic
quendam nup̄ testor d̄m non sine
meo pudore. uidi sublimi solio q̄
si regio tribunali celsa sede residen-
tem. Sedebat autem martinus in sel-
lula rusticana. ut est in usibus ser-
uulor̄ quas nos rustici galli tripeti-
as. uos scolastici. aut certe tu qui de

græcia uenit. tripodas nuncupatis.
Ergo hoc secretum beati uiri pauper
ille captatum. cum ei archidiaconus
dare tunicam distulisset, irrupit dis
simulatum se a clerico querens. al
gere deplorans. Nec mora sanctus pau
pere non uidente. intra amphibu
lam sibi tunicam latenter eduxit.
pauperemque coniectum. discedere iu
bet. Dein paulo post archidiaconus
ingressus admonet per consuetudinem
expectare in ecclesia ipsum illum ad agen
da sollempnia debere procedere. Cui
ille respondens ait. Pauperem prius
de se autem dicebat oportere uesti
ri. se ad ecclesiam non posse proce
dere nisi uestem pauper acciperet.
Diaconus uero nichil intelligens.
quia extrinsecus indutum amphi
bula ueste. nondum intus non ui
debat. Postremo pauperem non com
parere causatur. Oichi inquit ue

stus que ipata est deferatur. paup
non deerit uestiendus. Artatus demū
clericus. necessitate compulsi. iāq;
felle commoto. e proximis tabnis.
bigerrigam uestem. breuemq; atq;
hispidam quinq; comparatam argen
teis rapit. atq; ante martini pedes uā
uis exponit. Tu inquit uestis. sed
paup hic non est. Ille nichil respondens
iubet eum paululum stare pforibz.
secreto itaq; procurans. dum sibi uestem
nudus imponeret. totis uiribz
elaborans. ut possit occultum eē
quod fecerat. Sed quando in scīs
uiris latent ista. querentibus ue
lunt nolunt cuncta producantur.

Cum hac igitur oblaturus. **III.**
sacrificium deo ueste procedit.
quo quidem die mira dicturus.
cum iam altarium sicut est sollempne
benediceret. globū igneum de capite
illius uidimus emicare. ita ut in

sublime contendens. longius collū
crinemq; flamma produceret. hoc
licet celeberrimo factum die in mag
na populi multitudine uiderimus.
una tantum de uirginibus. et un
de p̄biteris. tres tantum uidere de
monachis. ceteri cur non uiderūt.
non potest nr̄i esse iudicij; **IIII.**

Per idem fere tempus. cum euan
tius auunculus meus. uir licet
scl̄i negociis occupatus. tamen ad
modum xpianus. grauissima egrit
tudine extremo mortis piculo cepit
f, urgeri. martinū euocauit nec
cunctatus ille p̄perauit. Prius tam
quam medium uie spacium uir
beatus euolueret. uirtutem adue
nientis sensit egrotus. receptaq; con
tinuo sanitate uenientibus nobis
obuiam ille processit. Altera die re
dire cupientē magna prece deti
nuit. Cum uixerim unum ē fa

multa puerum letali ictu serpens
percussit. quem iam exanimem iuue-
nem. ipse euantius suis humeris
illatum. ante pedes sc̄i uiri. nichil
illi impossibile confisus exposuit. Jāq;
se malum serpentis p̄ omnia me-
bra diffuderat. Cerneres omnibus
uenis inflatam cutem. et ad utris
iustar̄ tensa uitalia. Martinus por-
recta manu uniuersa pueri m̄bra
pertrectans. digitum ip̄e ipsum uul-
nusculum quo bestia uirus infude-
rat fixit. Tum uero mira dictur̄
sum. uidimus uenenū ex omni par-
te reuocatum. ad martini digitū
cucurrisse. Deinde p̄ illud ulcers
foramen exiguum. ita uirus stipas-
se cum sanguine. ut solet ex ube-
ribus caprarū. aut ouium pas-
torū manu pressis. longa linea
copiosi lactis effluere. Puer surrexit
incolumis. Nos obstupefacti tan-

te rei miraculo. id quod ipsa cogebat ueritas. fatebamur non esse sub celo qui martinum possit imitari;

Consequenti itidem tem .v. **V.**
pore iter cum eodem dum dioceses uisitat agebamus. nobis nescio qua necessitate remozantib' aliquantulum ille processerat. Interi p' aggerem publicū plena militan-
tibus uiris. fiscalis reda ueniebat.
S; ubi martinū in ueste hispida nigro et pendulo pallio circumtectum. contigua de latere iumenta uiderunt. paululum in partem alteram paucifecta heserunt. Dein funibus implicatis protentos illos quibus ut sepe uidistis misera illa animalia conglobantur. ordines miscuerunt. dumq; egre expeditur. moram fecere sperantibus. Qu' p'moti iniuria. militantes precipitatis in terram psalibz se dede-

runt. Deum martinum flagris ac fu-
stibus urgere ceperunt. Cum quidē
ille mutus. et incredibili patientia
prebens terga cedentibus maiore
insaniam infelicibus commoueret.
magis ex hoc furentes. quod ille q̄si
non sentiens uerbera inlata contēp-
neret. nos ilico consecuti. fede cruen-
tum. atq; uniuersa corporis parte
laniatum. cum exanimis in tra p-
cubuis; inuenimus. statimq; eū
asello suo imposuimus. ac locum
cedis illius execrantes. raptim abi-
re sperauimus. Interea illi regres-
si ad redam suam furore saciato.
agi quo ire ceperant iumenta p̄ci-
piunt. Que cum omnia solo fixa
ac si enea riguissent tollentibus
altius uocem magistris. flagris
hinc atq; inde resonantibus. nich-
penitus mouebantur. Consurgit
deinde omnes parit̄ in uerbera.

consumit gallicas mularum pena
mastigias. tota rapitur silua de
proximo: trabibus iumenta tun
duntur. Sed nichil penitus seue
manus agebant. uno atq; eodem
in loco stabant fixa simulachra. qd
agerent infelices homines nesciebant.
nec iam ultra dissimulare poterant.
quin quamlibet brutis pecoribus
agnoscerent diuino numine se
teneri. Tandem ergo in se regressi.
ceperunt querere quis ille esset.
quem in eodem loco ante paulu
lum cecidissent. Cum percunctan
tes cognoscunt ex uicinis: mar
tinum a se tam crudelit̃ uerbera
tum. Tum uero apparere omnib;
causa manifesta. nec ignorare iam
poterant. quin ob illius uiri in
iuriam tenerentur. Igitur om̃s
rapidis nos passib; consecuntur.
consci facti. ac meriti pudore

confusi. flentes et puluere quo se
ipsi fedauerant. caput atq; ora con
spersi. ante martini se genua prostrant
ueniam precantes. et ut eos audire
fineret postulantes. satis uel sola
conscientia dedisse penarum satisq;
intellexisse quam eos dem ipsos
uiuos absorbere terra potuisset.
uel ipsi potius amissis sensibus
in immobilem saxorum naturam rige
scere debuissent. sicut affixa locis
quibus steterant iumenta uidisset.
orare se atq; obsecrare. ut indulgeret
sceleri. ueniam. et copiam prestaret
ab eundi. Senserat enim priusquam
adcurrerent. uir beatus illos tene
ri. nobisq; id ante iam dixerat. ue
niam tamen clementer indulgit.
eosdemq; abire permisit animalibus
restituitis. Illud aut animaduerti
sepe sulphici martinum tibi dicere
solutum. nequam sibi in epato eam

uirtutum grām suppetisse. quam pri
us se habuisse meminiss; Quod si uerū
est immo quia uerum est. conicere
possumus. quanta fuerunt illa. que
monachus operatus. est. et que tel
te nullo solus exercuit. cum tanta
illum in episcopatu signa fecisse sub
oculis omnium uiderimus. Multa
quidem illius prius gesta innotue
re mundo. neq; potuere celari.
s; innumerabilia esse dicuntur.
Que dum iactantiam uitat occulta
uit. neq; in hominum noticiam pas
sus est puenire quippe qui humana
substantiam supgressus. uirtutis
sue conscientia mundi gloriam
cālcans. celo teste fruereetur. Quod
uerum eē. ut ex his que compta no
bis sunt. nec latere potuerunt pos
sumus estimare. Siquidem ante
episcopatum duos mortuos uite
restituere. quod liber tuus pleni

est locutus. In episcopatu uero qđ
p̄termisisse te miroz unum tantū
modo suscitaret. Cuius rei ego testis
sum. si tamen nichil de minus ido
neo teste dubitatis. Id ipsum autem
uobis qualiter gestum sit explicabo.
Fuerat causa nescio qua carnotum
oppidum petebamus. Interea dū
uicium quendam habitantium
multitudine frequentissimū pre
terimus. obuiam nobis inmanis
processit turba. que erat tota gen
tilium. Nam nemo in illo uico
nouerat xpianum. Uerum ad fa
mam tanti uiri campos omnes
late patentes. confluentium mul
tudo contexerat. Sensit hic mar
tinus operandum. et annuntian
te sibi spū. totus infrenuit. Hec
mortale sonans. uerbum dei genti
bus predicabat. sepius uigemiscēs
cur tanta dn̄m saluatorem turba

nesciret. Interea sicut nos incredulis
circundederat multitudo. mulier
quedam cuius filius paulo ante de
fecerat corpus exanime beato uiro
protensis manibus cepit offerre
dicens. Scimus quia amicus dei
es. restitue michi filium meum. quia
unicus michi est. Iunxit se cetera
multitudo. et matris precibus ad
clamabat. Tum martinus uidens
per expectantium salute postea nobis
ipse dicebat consequi se posse uirtu
tem. defuncti corpus propriis ma
nibus accepit. Et cum expectantibus
cunctis genua flerisset ubi consu
mata oratione surrexit. uiuifica
tum paruulum matri restituit. Tum
uero multitudo omnis in celum cla
more sublato. christum dominum fateri. Post
hinc cuncti catuatum ad genua
beati uiri ruerunt ceperunt. fideliter
postulantes. ut eos faceret christianos.

Hec cunctatus. in medio ut erat cā
po. cunctos imposita uniuersis ma
nu catecuminos fecit. Cum quidem
ad nos conuersus diceret non irra
tionabiliter in campo catecuminos
fieri. ubi solent martyres consecrari.
uicisti inquit postumianus galle
uicisti. non utiq; me qui martini
sum potius assertor. et qui hec om
nia de illo uiro et sciu semp et cre
didi. sed heremitas omnes anacho
ritasq; uicisti. nemo enim illoz
sicut martinus hic uester. immo
nr. mortibus impauit. Meritoq; hic
iste sulphicius aplis comparat. et p
phetis. quem p omnia illis esse con
similem. fidei uirtus. ac uirtutum
opera testantur. Sed pge queso qm
quam nichil manifestius audire
possumus. perge tamen galle. qd
etiam nunc de martino super e
sermonis euoluere. Nam etiam

minima illius. et cotidiana animus
festinat agnoscere. quia minima il
lius aliorum maximis. maiora esse nul
li dubium est. Ita faciam gallus in
quit. uerum id quod dicturus sum
ipse non uidi. Prius enim gesta res
est. quam me illi uiro iungerem.
Sed factum celebre est fidelium fra
trum. qui interfuerant sermone uul
gatum.

. X I .

Eodem fere tempore quo primū
ep̄s datus est. fuit ei necessitas
adire comitatum. Valentinianus
tum maior rerum potiebatur. Is
cum martinum ea petere cognouisset
que p̄stare nolebat. iussit eum
palatii foribus arceri. Et enim ad
animum illius inmitte ac supbum
uxor accesserat arriana. que totum
illum a sc̄o uiro ne ei debitam reue
rentiam prestaret auerterat. Itaq;
martinus ubi semel atq; iterum

supbum principem adire temptauit.
recurrat ad nota presidia. cilicio ob
uoluitur. cinere conspigitur. cibo
potuq; abstinet. orationibus die
bus noctibusq; ipetuat. Septimo
uero die astitit ei angl's. iubet eū
ad palacium ire securum. regias
fores quamlibet clausas sponte re
serandas. imperatoris spm mollien
dum supbum. Igitur istiusmodi
psentis angeli confirmatus est allo
quio. et fretus auxilio palacium
petit patent limina. nullus ob
sistit. Postremo usq; ad regem ne
mine phibente puenit. Qui cum
uenientē eminus uideret. infren
dens cur fuiss; admissus. nequa
quam assurgere est dignatus ad
stanti. donec regiam sellā ignis
opuret. ipsumq; regem ea parte
corporis qua sedebat afflaret in
cendium. ita solio suo supbus ex

cautitur. et martino inuitus assurgit.
multumq; complexus quem spere
re ante decreuerat. uirtutem sensit
se diuinam emendatioz fatebatur.
Hec expectatis martini precibus pri
us omnia p̄stare quam rogaretur.
Colloquio illum atq; conuiuio frequ
ter adsciuit. Postremo abeunti mul
ta munera obtulit. que uir beatus
ut semp paupertatis sue custos cum
ta reiecit. Et quia palacium semel
ingressi sumus. licet diuersis in
palacio temporibus gesta conectā.
nequaquam enim p̄mittendū
uidetur circa martini admiratio
nem regine fidelis exemplum. XII.

Maximus imperator rem publicā
gubernabat. uir omni uite ore
rito p̄dicandus. si ei uel diadema
non legitime tumultu ante multū
impositum repudiare. uel armis
ciuilibus abstinere licuisset. Sed

magnum imperium. nec sine periculo
tenui. nec sine armis potuit tene-
ri. hic martinum sepius euocatū
receptumq; intra palatium uene-
rabiliter honorabat. Totus illi cum eo
sermo de presentibus. de futuris.
de fidelium gloria. de eternitate sanctorum.
Cum interim diebus ac noctibus
de ore martini regina pendebat.
euangelico illo non inferior exem-
plo pedes sancti fletu rigabat. crine
tergebat. Martinus quem nulla
unquam femina contigisset istius
assiduitatem. immo potius serui-
tutem non poterat euadere. Non
illa opes regni. non imperii dig-
nitatem. non diadema. non pur-
puram cogitabat. diuelli a mar-
tino pedibus solo strata non pote-
rat. Postremo a uiro suo poposuit.
Dein martinum utq; compellit.
ut ei remotis omnibus ministris

y.

preberet sola conuiuium. Hec potu-
it uir beatus obstinacius reluctari.
Componitur castus regine manib'
apparatus: sellulam ipsa constitit.
mensam admouet. aquam manib'
subministrat. cibūq; quē ipsa coxerat
appont. Ipsa uero sedente eminuis
scdm famulantium disciplinam.
solo fixa consistit immobilis. P om-
nia ministrantis modestiam et hu-
militatem exhibens seruentis. Ostē-
dit ipsa bibituro: et ipsa porrexit
finita cenula fragmenta panis ab-
sumpti. micasq; collegit. Satis fide-
lit̄ illas reliquias imperialib' epu-
lis ante ponens. Beata mulier tan-
te pietatis affectu illi merito com-
paranda. que uenit a finib' terre
audire salomonem. Siquidem
simplicem sequamur historiam.
s; fides reginarum est conferenda
quod michi liceat separata misse

rii maiestate dixisse. Illa expectat au-
dire sapientem: ista non solum audis-
se contenta. s; et meruit seruire sa-
pienti. Adhec postumianus. Jam du-
dum inquit galle audiens te lo-
quentē. uehementē admiror regine
fidem. Sed illud ubi est. quod nul-
la umquam femina ferebatur ipi
astitisse martino. Ecce ista regina
non solum astitit. s; etiam minis-
trauit. Et uereor ne isto aliquan-
tulum se tueantur exemplo: qui
libentē feminis inseruntur. Tum
gallus. Quid tu inquit non uides
quod solent docere grammatica.
Locū . tempus . psonam. Propo-
ne etiam tibi ante oculos captum
in palacio impatoris p̄cibus am-
buri regine fide cogi: temporis
necessitatē constringi. ut clausos
carcere liberaret. exiliis datos re-
stitueret. hec quanti putas con-

stare episcopo debuisse. ut pro his
omnibus non aliquantulum deri
goze ppositi relaxaret. Verumtam
quia occasione huius exempli male
usuros esse aliquos arbitraris. illi
uero felices erunt si a disciplina
exempli istius uiri non recedant. Hi
deant enim quia martino semel
tantum inuita iam septuagenario
non uidua libera. non uirgo lasci
uens. s; sub uiro uiuens. ipso ui
ro pariter supplicante. regina serui
uit. et ministravit. Hec edenti. n̄
cum epulante discubuit. nec ausa
est participare conuiuium. sed dese
tebat obsequium. Disce ḡ discipli
nam. seruat t̄ matrona. non im
peret et seruat. non recumbat.
Sicut martha illa ministravit do
mino. nec tamen est adcita conui
uio. immo p̄lata est ministranti
que uerbum potius audiebat.

S; in martino ista regina utrumq;
compleuit. et ministrauit ut mar
tha. et audiuit ut maria. Quod si
quis hoc uti exemplo uoluerit. per
omnia teneat exemplum. Talis
causa fit talisq; psona. tale obse
quiū. tale conuiuium. et in omī
uita semel tantum. Predare inq̄t
postumianus. nr̄os istos ut mar
tinū non egrediantur exemplum.
tua constringit oratio. Sed profite
or tibi. quia surdis auribus audi
entur. Nam si martini sequerem̄
tuas. numquam de osculo dicerem̄.
et uniuersa sceue opinionū causa rob
probrū careremus. Verum sicut
tu soles dicere cum edacitatis argue
ris galli sumus. ita nos in hac
parte numquam uel martini ex
emplo. uel tuis disputationibus
corrigen̄di fatemur. Verumtam̄
hec nobis iam dudū agentibz

quid tu tam obstinate suspici ta
ces. *¶* Ego ne inquam non solum
taceo. sed olim de istis tacere dis
posui. Nam quia quandam ui
duam uagam. nitidulam. sump
tuosam oburgauerim. lasciuus
uicantem. uidemq; uirginem. ado
lescenti cuidam michi caro inde
centius adherentem. cum quidem
ipsam frequentem audissem. alios et
iam qui talia agerent increpan
tem. tanta michi omnium femi
narum. cunctorumq; monachorum odia
concitauit. ut aduersum me utriusq;
legiones iurata bella suscipent.
Vnde queso taceatis. ne etiam hoc
quod uos loquimini. ad meam
referatur inuidiam. Tanta uobis
istorum mentio relinquatur. ad
martinum potius reuertamur.
Tu galle ut aggressus es. ceptum
opus explica. Tum ille. Jam uo

his inquit quidem tanta nar-
raui. ut satisfacere studiis ur̄is
meus sermo debuerit. s; quia uo-
luntati ur̄e non obsecundare in
non licet. quantum adhuc dies
sup̄ est loquar. Nam certe dum
stramen illud quod in lectos nr̄os
paratur aspicio. subuenit in me-
moriam etiam de stramine in q̄
martinus iacuerat factam eē
uirtutem. Res ita gesta est. X

Claudiomachus uicus est. III.
in confinio biturigum. atq;
turonoz. ecclia ibi est celebris re-
ligione scōz. nec minus glorio-
sa sacrarum uirginum multi-
tudo. Preteriens ergo martinū
in secretario ecclie habuit man-
sionem. post discessum illius cūc-
te in secretarium illud uirgines
irruerunt. adlambunt singla
loca. ubi aut sederat uir beatus

aut steterat. stramentum etiam
in quo quieuerat partiuntur.
Una earum post dies paucos par-
tem straminis quam sibi pro be-
nedictione collegerat in ergumi-
no quem sp̄s erroris agitabat
de ceruice suspendit. Hec mora
dicto citius eiecto demone. p̄so-
na purgata est. .X.I.I.I.

Per idem fere tempus martino
a treueris reuertenti. fit obui-
am uacca quam demon agitabat
que relicto grege suo in homines
ferēbatur. et iam multos noxie
petula confoderat. Verum ubi
nobis cepit esse contigua. hi q̄
eam eminus sequebantur. p̄re-
dicere magna uoce ceperunt ut
caueremus. S; postquam ad nos
toruis furibunda luminibus p̄-
puius accessit. martinus eleuata
obuiam manu pecudem confis-

tere iubet. Que mox ad uerbum il-
lius stare cepit immobilis. Cum inte-
rea uidet martinus dorso illius de-
monem supsedentē. Quem incre-
pans discede inquit funeste de-
pecude: et innoxium animal agi-
tare desiste. Paruit nequam sp̄c.
et recessit. Nec defuit sensus in bu-
cula quin se intelligeret liberatā
ante pedes sc̄i recepta quiete prof-
teritur. Dein iubente martino
gregē suum petit. seq; agmini ce-
terarum oue placidior immiscuit.
Hoc illud fuit tempus quo inter
medias flammās positus. nō sensit
incendium. Qd̄ michi non arbitror
esse referendum quia hoc plenius
iste sulphicius licet in libro suo p̄-
teritum. in epistola tamen post
ea quam ad eusebium tum pres-
biterum. modo episcopum fecit
expōsuit. quam tu postumiane

aut credo legisti. aut si incognita
tibi est. cum libuerit in promptu
ex illo armario habes. nos ab illo
omissa referimus; . X .

P. 9
Quodam autem tempore dum
dioceses circumiret uenantiū
agmen incurrimus. canes lepore
sequebantur. iamq; multo spacio
uicta bestiola. cum undiq; cam
pis late patentib' nullum eēt et
fugiū. mortē iminentē. iam iamq;
capienda crebris flexibus differe
bat. Cuius piculū uir beatus pia
mente miseratus. imperat canib'
ut desisterent sequi. et sinerent abi
re fugientē Qui continuo ad p
mum sermonis imperium conf
titerunt. Crederes uinctos. immo
pocius adfixos in suis herere ut
stigiis. Ita lepusculus psecutorib'
alligatis. incolumis euasit. Ope
prium autē est. etiam familia

ria illius uerba. spiritualiter sale
condita memorare.

X. I.

Ouem recens tonsam forte con-
spexerat euanglicum ista man-
datum compleuit. Duas habuit
tunicas. unam earum largita
est non habenti. Ita ergo et uos
facere debetis. Item cum sub ulcū
algentem ac pene nudū in pelli-
cia ueste uidisset. en inquit adā
electus de paradiso in ueste pelli-
cia sues pascit. Sed nos illo uete-
re deposito. qui adhuc in isto ma-
net. nouum adam potius indua-
mus. Boues ex parte prata depa-
uerant. porci etiam nonnulla suf-
foderant. pars cetera que mane-
bat inlesa diuersis floribus qua-
si picta uernabat. Speciem inqt
gerit pars illa conuigii que pe-
core depasta. et si non penitus
glām amisit herbarum. nullā

tamen floz retinet dignitatem. Si
la uero quam porci pecora immun-
da foderunt. fornicationis imagi-
nem fedam pretendit. Ceterum il-
la portio que nullam sensit inuiri-
am. glam uirginitatis ostendit her-
bis secunda luxuriat. feni in ea fruc-
tus exuberat. et ultra omnem spe-
ciem distincta floribus quasi gem-
mis micantibus ornata radiauit.
Beata species et deo digna nichil
enim uirginitati est comparan-
dum. Ita et illi qui conuugia for-
nicationi comparant. uehementer
errant. et illi qui conuugia uir-
ginitati equanda estimant. mi-
seri penitus et stulti sunt. Verū
hec a sapientibus tenenda distinc-
tio est. ut conuigium ptineat ad
ueniam. uirginitas spectet ad glo-
riam. fornicatio deputetur ad pe-
nam. nisi satisfactione purgetur.

14
Miles quidam . X I I .
cingulum in ecclia monachū
professus abiecerat. cellulam sibi emi-
nus in remoto quasi heremita uic-
turus crexerat. Interea astutus ini-
micus uarijs cogitationibus bru-
tum pecus agitabat. ut coniugem
suam quam martin⁹ in monaste-
rio puellarum eē p̄ceperat. uolun-
tate mutata secum potius uellet
habitare. Adit ergo martinum for-
tis heremita. quid haberet animi
confitetur. Ille uero uehementer ab-
nuere. feminā uero rursus iam mo-
nacho. non marito. incongrua ra-
tione misceri. Postremo. cum miles
instaret affirmans nichil hoc p̄po-
sito esse nociturum. se solo coniugis
uti uelle solatio. Porro ne rursus se
in sua reuoluerent non esse metu-
endum se esse milite xpi. Illam q̄;
in eadem milicie sacramenta ui-

rasse. pateretur eps scs. et serum
suum fidei merito uescentes pa
rit militare. Tunc martinus. Ver
ba uobis ipsa dicturus sum. Dic
michi inquit si umquam in bel
lo fuisti. si in acie constitisti. At
ille respondens. frequent inquit
in acie steti. & bello frequenter in
tfui. Ad hec martinus. Dic michi
ergo. Numquid in illa acie que
armata in prelio parabatur. aut
iam aduersus hostilem exercitu
collocato cominus pede districto
ense pugnabas. ullam feminam
stare. aut pugnare uidisti. Tum
demum miles confusus erubu
it. gras agens. errori suo se non
fuisse pmissum. Nec aspa incre
patione uerboꝝ. sed uera et ratio
nabili scdm psonā militis com
patione correctum. Martinus
autē conuersus ad nos. sicut eū

frequens fr̄m turba uallauerat.
mulier inquit uiroz castra non ad
eat. acies militum sepata consistat.
procul femina in suo degens taber
naculo sit remota. Contemptibile
enim reddit exercitum. si uiroz
cohortibus turba feminea miscea
tur. Miles in acie. miles pugnet
in campo. mulier se intra muroz
munimenta contineat. habet et
illa glam suam si pudicitiam ui
ro absente seruauerit. cuius hec
p̄ma uirtus et consummatio uic
torie est. non uideri. **XIII.**

Illud uero sulphici meminisse te
credo. quo affectu nobis cū et
tu coram adesses. illam
uirginē p̄dicaret. que ita se peni
tus ab omnium uiroz oculis
remouisset. ut ne ipsum quidē
ad se martinum cum eā ille of
fici causa uisitare uellet. admi

serit. Nam cum p̄ter agellum illius
preteriret in quo se iam ante conplu
res annos pudica chohibebat. audi
ta fide illius atq; uirtute diuertit.
ut tam illustris meriti puellam re
ligioso officio episcopus honoraret.
Nos consequentes gauisuram illā
uirginem putabamus. siquidem
hoc in testimoniu uirtutis sue esse
habituram ad quam tanti nominis
sacerdos deposito p̄posito rigore ue
nisset. Verum fortissimi uincla p̄po
sita nec martini quidem contem
platione laxauit. Ita uir beatus
accepta p̄ aliam feminam excusatio
ne laudabili ab illius foribus que
uidendam se salutandamq; non de
derat letus abscessit. O uirginem
gloriosam. que nec a martino qui
dem passa est se uideri. O marti
num beatum qui illam repulsā
non ad contumeliam suam duxit.

sed magnificans illius cum exultaci
one uirtutē inusitatum in his re
gionibus gaudebat hoc exemplū.
Ergo cum haud longe ab illa uul
lula nos manere nox imminens
coegisset. xenium beato uiro eadē
illa uirgo transmisit. fecitq; mar
tinus quod antea non fecerat. nul
lus enim ille umquam xenium.
nullius munus accepit. nichil ex
his que uirgo uenerabilis miserat
refutauit. dicens benedictionem
illius a sacerdote minime respuen
dam. que est; multis sacerdotibus
preferenda. Audiant queso uir
gines istud exemplū. ut fores su
as si eas mali obsidere uoluerint.
etiam bonis claudant. Et ne ad se
improbis sit liber accessus. non
uereantur excludere etiam sacdo
tes. Totus hoc mundus exaudiat.
uideri se a martino uirgo n̄ pas

sa est. Non utiq; illa quęcumq; a se
reppulit sacerdotem. sed in eius iuri
conspectu puella non uenit. quem
uidere salus uidentium fuit. Quis
autē hoc alius preter martinum
sacerdos. non ad suam iniuriam re
tulisset. Quos aduersus scām uir
ginē motus. quantasq; uas men
te concepiss; hereticam iudicass;
et anathematizandam esse decreuis
set. Quam ū illi beate anime illas
uirgines pretuliss; que crebris
occurribus ubiq; se prebent obuias
sacerdoti. que conuiuia sumptuo
sa disponunt. que unā pariter
accumbunt. Sed quo me ducit
oratio. Paululum iste liberior
sermo reprimendus est. ne in
aliquoz forsitan incurrat offen
sam. Etenim infidelibus obuurga
tionis uerba non proderunt. fi
delibus autē satis faciet exemplū.

Verum ego ita uirtutem huius uir-
ginis predicabo. ut tamen nichil
illis que ad martinum uidendum
ex longinquis regionibus sepe ue-
nerunt. arbitrer derogandum. si
quidem hoc beatum uirum frequen-
ter affatu etiam angli frequenta-
runt.

• X I I I I •

Queterum id quod dicturus sum
postumiane hoc tibi me autem
intuebatur teste recte phibeo. Quo-
dam die ego et iste sulphicius pro-
foribus illius excubantes iam p-
aliquot horas cum silentio sedeba-
mus ingenti horrore & tremore.
ac si ante angli tabernaculum
mandatas excubias duceremus.
cum quidem clauso cellule sue of-
fio. nos ibi esse nesciret. Interim
colloquentium murmur. audi-
uimus. et mox horrore quodam
circumfundimur. obstupentē

nec ignorare potuimus nescio quod
fuisse diuinum. Post duas fere horas
ad nos martinus egreditur. ac tum
cum iste sulphicius sicut apud eum
nemo familiaris loquebatur. cepit
orare ut perquirentibus indicaret quod
illud diuini fuisset; horrois quod fa-
tebamur. nos ambo sensisse. uel cum
quibus fuisset; in cellula conlocuit
tenuem enim nos licet et uix in-
tellectum sermocinantium sonum
perforibus audisse. Tum ille diu mul-
tumque cunctatus. scilicet nichil erat quod
ei sulphicius non extorqueret. ut
inuito. incredibiliora forte dictu-
rus sum. scilicet christo teste non mentior
nisi quisquam est tam sacrilegus
ut martinum estimet fuisse men-
titum. Dicam inquit uobis. scilicet uos
nulli queso dicatis. Agnes. reclusa.
et maria mecum fuerunt. Refe-
rebat autem nobis uultum. atque;

habitu singularum. Hec uero
illo tantum die s; frequentē se ab
eis confessus est uisitari. Petrum
etiam & paulum apostolos uide
ri a se sepius non negauit. Jam u
demonēs prout ad eum quisq; ue
niss; suis nominibus increpabat.
Mercurium maxime patiebatur in
festum iouem. brutum atq; hebetē
esse dicebat. hec plerisq; etiam in
eodem monasterio constitutis in
credibilia uidebantur. necdum ego
confidam om̄s qui hec audient
credituros. Nam nisi inestimabi
lem uitam atq; uirtutē martinū
egiss; nequaquam apud nos tan
ta gloria p̄ditus haberetur. Qm̄
quam minime mirum si in opib;
martini infirmitas humana du
bitauerit. cum multos hodie
uideamus. ne euangliis quidē
credidissē;

Amartino autem sepe angelos
uisos familiarit̄. & sensimus. &
expti sumus. Rem minimam dictu-
rus sum. s; tamen dicam. Apud ne-
mausum epōz synod̄ habebatur.
ad quam quidem ire nolebat. s;
quid gestum esset scire cupiebat.
Casu cum eo iste sulphicius nauiga-
bat. procul ut semp a ceteris inre-
mota nauis parte residebat. ibi ei
angls quid gestum ess; in synodo
nuntiavit. Hos postea tempus
habiti concily sollicite requirentes.
satis comptum habuim. ipso die
data fuisse decreta que martino
angls nuntiārat. hec cum ma-
xime gallus necdum explicitis q̄
statuerat referre loqueretur. pu-
er familiaris ingressus est. nun-
tians refrigerium presbiterum
stare pro foribus. Dubitare cepi
mus utrum gallum adhuc eet

melius audire. an exoptatissimo
nobis uiro qui officii causa ad
nos ueniebat occurrere. Tum gallus.
Etiam si non ob aduentum sanctis-
simi sacerdotis relinquenda nobis
hec eet oratio. nox ipsa cogebat. U
hucusq; ptractum finire sermonē.
Verum quia de martini uirtutib;
nequaquam explicari uniuersa
potuerunt. hec uos hodie audisse
sufficiat cras reliqua dicemus. V
Ita parit̄ accepta galli sponsione
surreximus. **EXPLICIT LIBER.**

TERTIUS. INCIPIT

CAPITVLVS. IN LIBRO

QUARTO. V

Vbi multitudo hominum insperata
occurrit audire gallum de sc̄i mar-
tini uirtutibus locuturo.

Vbi puellam duodecennē ab utero
mutam curauit.

Ubi oleum sub eius benedictione cre-
uit. & ampullam cum oleo quod
benedixerat sup̄ constratum mar-
more pauimentum cecidit. et in-
tegra est inuenta.

Vbi ipsius nomine inuocato cani
hesit latratus in gutture.

Vbi orante eo auitianus lecto suo
turbatus excutitur. et uniuersa
ultra concedit.

Ubi quociens uenturus ad ecclesiam
pedem extra cellule sue limen ex-
tulisset; demonioꝝ gemitus indica-
bant.

Vbi orationibus suis pagum a gē-
dine liberauit.

Vbi auitianum demonio expulso

mitiorem fecit.

Vbi idolum orōnib' prostravit.

Vbi columnā immense molis inexpugnabilem cui idolum sup stabat.

orationibus uoluit in puluerem.

Ubi mulierem profluuio sanguinis laborantē sanauit.

Vbi serpens uissu illius in uteriores ripam transineauit.

Vbi piscatoribus nichil capientib' uissu illius captura prouenit.

Ubi uisa est manus illius sacrificium offerentis uestita nobilissimis

Vbi cum angl's I geminis. monuit et consolatus est pro ithaciane partis commune cui se uel ad horam necessitate non spū miscuerat. et quod postea ab omnibus episcopoz conuentibus se remouit.

Vbi mergumū p̄usquam limen cellule sue attingeret curauit.

Vbi egyptius necdum xpianus inuo-
cato nomine eius. de naufragio
maris liberatus est.

Ubi liconti domum ab omni pericu-
lo oratione liberauit. et munera
illius recipere noluit.

Vbi fornacule sue factam non sen-
sit iniuriam.

Vbi ait de martino autem expecta-
re non debes. ut ulla sit finis re-
ferenti. aut ullo ualeat sermone
concludi ista interim de illo uiro
portabis orienti. & dum recurris
diuersa loca portus. insulas. ul-
civitates preteris martini nomen
& glam predica populis.

Vbi sperat sollicite inquiri & pie
uisitari sepulturam pomponij.

E X P L I C I V N T C A P I T V L A .

L I B R I Q V A R T I .

INCIPIT LIBER **Q**UARTVS
VCESCIT. O. **G**ALLE

Lucessit o
 galle surgēdu

surgendum est. nam
 ut uides. & postumianus
 instat. et hic presbiter q̄
 hesterno auditorium
 amisit expectat. ut que
 de martino nro in hodi
 ernam
 diem ex

plicanda distuleras. debitor spō
 sionis euoluas. non ignarus qdē
 omnium quecumq; memoranda
 sunt s; dulcis et grata cognitio ē
 etiam nota relegendi. Siquidem
 natura ita comparatum sit ut
 melior equis conscientia se nosse
 congaudeat. que multoz testimo
 nius non esse incerta cognoscat.
 Nam & hic a p̄ma adoleſcentia
 martinum secutus. nouit qui

dem omnia sed libenter cognita
recognoscit. Fateor enim tibi galle
martini michi sepius auditas esse
uirtutes. quippe qui de eo etiam
litteris multa mandauerim. sed p
gestorū admirationem semp michi
noua sunt. que de illo licet audita
sepius reuoluuntur. Proinde au
ditum nobis refrigerium audito
rem eo impensius gratulamur.
quo p̄mptius postumianus iste
qui hec orienti inferre festinat
quasi sub testibus consignatam
abste accepturus est ueritatem.
hec me loquente gallo iam ad nar
randum parato. irruit turba mo
nachorū. Luargius. presbiter. aper
sebastianus. agricola. Et post pau
lulum ingreditur presbit̄ n̄r eche
rius cum calpione diacono. et
amatore subdiacono. Postremus
aurelius pr̄bit̄ dulcissimus me

us. longiore uia ueniens anhel^o
cucurrit. Quid uos inquam tam
subito. & tam inspati. tam ex diu-
sis regionibus. tam mane concur-
ritis. Hos inquit hestuo die cogno-
uimus gallum istum p̄ totum
diem martini narraſe uirtutes.
et reliqua in hodiernum diem
quia nox oppresserat distulisse. Prop-
terea maturatimus frequens ad-
uitorium facere tantam materia
locuturo. Interea nuntiatur mul-
tos sc̄larium stare profouibus nec
ingredi audentes. sed ut admitte-
rentur orantes. Tum aper. Nequa-
quam inquit istos nobis admisce-
ri conuenit quia ad audiendum
curiositate potius quam religio-
ne uenerunt. Confusus ego illoz
uice quos non admittendos eē
censebat egre tamen obtinui. ut
eucherium & uicarijs et cellum

admitterent consularem. ceteri sunt
repulsi. Tum gallum media in sede
componimus. Qui cum diu nobili
sua uerecundia silentium tenuisset.
tandem in exorsus est. Conuenistis
inquit ad me audiendum. & scia &
diserti s; religiosas potius quam doc
tas aures ut arbitror attulistis.
audiri me fide testes. non ora
toris copia locuturum. Que aut
hestino dicta sunt non reuoluam
illa que non audierunt ex scriptis
recognoscent. Noua postumianus
expectat nuntiaturus orienti. ne
se in compatione martini preferat
occidenti. Ac primum stetit animus
quod refrigerius in aurem suggerit
explicari.

Pes in carnothena gesta est ciuita
te. Pater filiam duodecennem ab
utero mutam puellam martino
cepit offerre. poscens ut linguam

ligatam meritis suis absolueret.
Ille cedens ep̄s qui tunc forte latus
illius ambiebant. ualentiniano.
atq; uictorio unparem se esse tante
moli. s; illis quasi sanctoribus nich
impossibile fatebatur. At illi p̄as
p̄ces unā cum patre simplici uo
ce ungentes orare martinum. ut
sp̄ata p̄staret. Hec cunctatus ult
utrūq; p̄clarum. et ostendendo
humilitatem. nec differendo pie
tatē. iubet circumstantis ppli mul
titudinē submoueri. Ep̄s tantū
et puellē patre assistentibus. in orō
nem suo illo more p̄statur.
Dein pusillum olei cum exorcismi
prefacione benedixit atq; ita in
os puellē sc̄ificatum liquorem. cū
& linguam illius digitis teneret in
fudit. Hec fefellit sc̄m uirtutis eue
tus. patris nomen int̄rogat. Mox
illa respondit. Proclamat pater

cum gaudio pariter et lacrimis
martini genua complexus. & hanc
primam se filie audisse uocem cunc-
tis stupentibus fatebatur. Ac ne cui
quam id incredibile forte uideatur
perhibeat uobis presens euagrius
testimonium ueritatis. nam res ip-
so presente tum gesta est. Fatum est
illud quod nup̄ arpagio presbitero
referente cognoui. sed non pretermi-

tendum uidetur,

• I I I •

Auitiani comitis uxorem misisse
martino oleum quod ad diuersas
morboꝝ causas necessarium sicut ē
consuetudo benediceret. ampullam
uitream istiusmodi fuisse ut rotun-
da in uentrem cresceret ore produc-
to. sed oris exstantis concuum non
repletum. quia id moris sit uascula
compleri ut pars umbonibus obstru-
endis libera relinquatur. Testabat̄
presbiter uidisse se oleum sub mar-

tinu benedictione creuisse quod
ad exundante copia supne deflue
ret. eandemq; dum ad matrem fa
miliam uasculum referretur. seruas
se uirtutē. nam inter manus por
tantis pueri ita semp exundasse
oleum. ut omne illius uestimen
tum copia supfusi liquoris opirz.
Matronam ita usq; ad summum
labrum plenum uasculum recepis
se. ut presbit hodieq; fateatur ob
dendi pessuli quo claudi diligen
tius seruanda consuerunt in uit
illo spatium non fuisse. Osurum &
illud quod huic me autem intue
batur memini contigisse. Vas ui
treum cum oleo quod martinus
benedixerat in fenestra paululū
editiore. deposuit. puer familiaris
incautior linteum suppositum.
ampullam ibi esse ignarus adtra
xit. Vas sup constratum marmore

ad pauimentum decidit. Cunctis
metu exterritis ne benedictio depe-
risset. ampullula p̄inde in colu-
mis est repta. ac si sup plumas mol-
lissimas decidisset. Que res non
potius ad casum quam ad mar-
tinum est referenda uirtutem. cuius
benedictio p̄ire non potuit. **IIII.**

Quid illud quod factum est a q̄-
dam cuius nomen quia preses
est et prodisse uetuit suprimet.
Eui quidem tempore hic etiam sa-
turninus interfuit. Canis nobis
importunior oblatrabat. In noie
inquit martini iubeo te obmutu-
scere. Cani hesit latratus in guttu-
re. linguam ut absisam putares
obmutuit. Ita parum est ipsum
martinum fecisse uirtutes credi-
te michi. quia etiam alii in noie
eius multa fecerunt. **.V.**

Mutiani quondam comitis

noueritis barbaram nimis & ult^{imam}
omnes cruentam feritatem. hic
rapido spū ingressus tironum ci
uitatem sequentibus cum misera
bili facie ordinibus catenatis. diū
sa pdendis parari iubet genera
penarum. disponens postero die
attonita ciuitate ad opus tam t^{erribile}
te pcedere. Quod ubi martino com
ptum est. solus paulo ante mediā
noctē ad pretorium bestie illius
tendit. S; cum pfunde noctis si
lentio quiescentibus cunctis nul
lus foribus obseratis pateret ingres
sus. ante limina crucenta prostermi
tur. Interea autianus graui som
no sepultus: anglo ingruente per
cellitur. Seruus inquit dei ad tua
limina iacet: & tu quiescis. Quia
ille uoce pcepta. lecto suo turbat^{ur}
excitatur: conuocatisq; seruis tre
pidus exclamat martinum eē

proforibus irent protinus claustra
referarent: ne dei seruus patere-
tur iniuriam. Sed illi ut est natu-
ra omnium seruorum uix prima
limina egressi irridentes do-
minum suum quod somno fu-
isset illusus. negant quemquam
esse proforibus ex suomet inge-
nio coniectantes neminem noc-
te posse uigilare. necdum illi cre-
derent in illius noctis horrore ia-
cere ante aliena limina sacerdo-
tem. Idque autiano facile persuasum
rursus soluitur in soporem. Sed
mox ut maiore concussus. exclamat
martinum stare proforibus. sibi
ideo nullam quietem animi corporisque
permitti. Tardantibus seruis. ipse
ad limina exteriora progreditur: ibi
martinum ut senserat deprehen-
dit. Percussus miser tantae manifesta-
tione uirtutis: quid inquit michi

hoc domine fecisti. Nichil loqui te
necesse est. Scio quid desideres. uideo
quid requiras. Discede tantocius
ne me ob iniuriam tuam celestis
ira consumat. satis solueram huc
usq; penarum. crede quia non le-
uiter apud me actum est ut ip-
se procederem. Post discessum aut
sci aduocat officiales suos. iubet
omnes custodias relaxari. et mox
ipse proficiscitur. Ita fugato auitia-
no. letata est ciuitas et liberata.
hæc cum multis auitiano referen-
te compta sint. tum nup̄ refrige-
rius presbiter quem coram uideatis
ab agarido fideli uiro ex tribunis
sub inuocatione diuine maiesta-
tis audiuit qui sibi hoc ab ipso aui-
tiano reuelatū esse iurabat. Cete-
rum nolo miremini me hodie
facere quod hesternis non feci. ut
ad singulas quasq; uirtutes no-

mina testium p̄sonasq; subnectam.
ad quas si quis fuerit incredulus q̄a
ad huc in corpore sunt recurrant exi-
git id infidelitas plurimoz qui in
aliquibus que hesterno memorata
sunt nutare dicuntur. Accipiant ḡ
testes adhuc incolumes. atq; uiuen-
tes. quibus quia de fide nr̄a dubi-
tant. magis credant. Sed si adeo in-
fideles sunt. profiteor quia nec il-
lis sunt credituri. Quoz autem q̄n-
dam qui uel tenuem sensum re-
ligionis habeat tantum placuli uel-
le committere. ut putet quemquā
de martino posse mentiri. Faceſſat
a quoquam qui sub deo uiuit is-
ta suspicio. Neq; enim martinus
hoc indiget ut mendatus assera-
tur. s; tamen sermonis fidem ap̄d
te xp̄e deprimimus. nos nec alia
dixisse. nec alia dicturos. quamq;
aut ipsi uidimus. aut que manife

atq; auctoribus uel plerumq; ipso re-
ferente cognouimus. Ceterum et si
dialogi speciem quo ad leuandum
fastidium lectio uariaretur assump-
simus. nos pie prestruere profiteamur
historie ueritate. Hec me extrinsecus
inserere non nulloꝝ incredulitas.
non sine meo dolore compulerit
S; redeat ad nr̄m sermo confessum.
in quo cum me tam studiose au-
diri uideam. fatebor necesse est.
aprum fecisse constanter qui rep-
pult infideles. eos tantum iudicās
audire debere qui crederent **VI.**

Efferor siquidem creditis spū. et
pre dolore totus insano. Non
credent martini uirtutibus xp̄ia-
ni. quas demones fatebantur. o so-
nasterium beati uiri duobus a ci-
uitate erat miliaribus disparatum.
sed si quociens uenturus ad eccle-
siam pedem extra cellule sue lim̄

extulerat uideres p̄ totam ecciam
inerguminos rugientes. et quasi ad
ueniente iudice agmina dampnan
da trepidare. ut aduentum ep̄i clericis
qui uenturum esse nescirent demo
noꝝ gemitus indicaret. Vidi quenda
adpropianem martino in aera rap
tum manibus extensis in sublime
suspendi: ut nequaquam solum pe
dibus attingeret. Siquando autem
exorcizandoz demonum martinus
opam recepiss; neminem manibus
attrectabat. neminem sermonibus
increpabat sicut plerumq; per cle
ricos rotatur turbo uerboꝝ. Sed ad
motis inerguminis ceteros uibeat
abscedere. ac foribus obseratis in me
dio eccie cilio circumtectus. cine
re resp̄sus: solo prostratus orabat
Tunc uero cerneret miseros diuer
so exitu purgeri: hos sublatis in su
blime pedibus quasi de nube pende

†

+

re. nec tamen uestes defluere sup fa-
ciem ne faceret uerecundiam nuda-
ta pars corporz. At in parte alia ui-
deres sine interrogacione ueratos. et
sua crimina confitentes. Nomina
etiam nullo interrogante prodebant.
Ille se iouem. iste mercurium fatebat.
Postremo cunctos diaboli ministros
cum ipso cerneret auctore cruciari
ut iam in martino illud fateamur
impletum quod scriptum est qm̄
sc̄i de anglis iudicabunt. **•VII•**

Dagum quendam in sennonico q̄t
annis grando uastabat. Compul-
si extremis malis incole. a martino
auxilium poposcerunt. Missa p̄ au-
spicium prefectorum uirum satis
fida legatio. cuius agros specialiter
grauior quam ceterorum assueuerat
procella populari. sed facta ibi oratio-
ne martinus ita uniuersam peni-
tus liberauit ab ingruenti peste re-

gionem: ut ꝑ uiginti annos quibus
postea mansit in corpore grandine
in illis locis nemo ꝑtulerit. Quod
ne fortuitum esse & non potius mar-
tino ꝑstitum putaretur: eo anno quo
ille defunctus est. rursus incubuit
reuiuua tempestas; adeo sensit et
mundus iuri fidelis excessum: ut cui-
us uita iure gaudebat. eiusdem mor-
tem lugeret. Ceterum si ad hec pro-
banda que diximus. testes etiam in-
firmos auditoꝝ exigeret. non unū
ego hominem. s; multa milia pro-
ducam. & totam in testimonium
uirtutis exꝑte se nonum aduoca-
bo regionem. Et tamen tu refrigere
presbiter. credo meministi nupꝑ no-
bis supꝑ hoc cum romulo auspiti
illius filio honorato et religioso ui-
ro fuisse sermonem. qui hec nobis
tamquam incompta referebat. Et
cum futuris prouentibus ꝑꝑ as

fidua dampna trepidaret. ut ipse uidi-
disti. magno secum merore lugebat.
martinum non in hęc tempora serua-
tum.

• V I I I •

Sicut ad autianum recurrat. qui cū
in omnibus locis. cunctisq; urbib;
ederet crudelitatis sue infanda mo-
ni menta. tironius tantum innocēs
erat. Et illa bestia que humano san-
guine & infelicium mortibus ale-
batur. mittem se atq; tranquillum
beato uiro p̄sente prestabat. Nemi-
ni quodam die ad eum uenisse mar-
tinum. qui ubi secretarium eius in-
gressus est. uidet post tergum ipsius
demonem mire magnitudinis assi-
dentem. Quem eminus. ut uerbo. q̄a
ita necesse est. parum latino loqua-
mur. exsufflans autianus se exsufflari
existimans. quid me inquit scē sic
aspicis. Tum martinus. Non te in-
quit s; eum qui ceruici tue teter in

P. 1

y.

cubuit. Ita recessit diabolus. et reliquit
familiare subselliū. Satisq; constat
ab illo die auitianum mitiore fuisse.
seu quod intellexerit egisse se semp as
sidentis sibi diaboli uoluntate. seu qd
immundus sp̄s ab illius consensu p̄
martinum fugatus priuatus est.
potestate grassandi. cum erubescere
ret minister auctore. nec ministrū
auctor urgeret. . V I I I I .

H uico autem ambaciensi id est
castello ueteri. quod nunc frequē
habitatur a fr̄ibus. idolum nouera
tis grandi ope constructum. politissi
mis saxis moles turrita surrexerat.
que in quo collectio summitatis thro
num sublimē procedebat. supersti
cionē loci opis dignitate seruabat.
huius destructionem marcello ibi
dem consistenti p̄bro uir beatus
sepe mandauerat. Post aliquantū
tempus regressus increpat p̄brm.

cur adhuc idoli structura consisteret. Ille causatus est uix militari manu. & uix publice multitudinis tantam molem posse subuerti. ne dum id facile putaret per inbecilles clericos. aut infirmos monachos quibus uisum esset curari. Tunc martinus recurrens ad nota subsidia noctem totam in oratione peragulat. Mane orta tempestas eadem idoli usque ad fundamenta percoluit. Verum hec marcello teste dicta sunt.

.X.

Aliam eius non dissimilem in simili ope uirtutem refrigerio a stultitiam prohibeo. Columnam inmensam molis cui idolum superstabat parabat euertere. sed nulla erat facultas qua id daretur effectui. Tum ad orationem suo more conuertitur. Visum certum est parilem quodam modo columnam rueri de celo que impacta idolo totam illam inerpug

nabilem molem soluit in puluē. Parum scilicet si inuisibilis celi uirtutibus uteretur: nisi ipse uirtutes inuisibilis seruire martino humanis

etiam oculis cernerentur. **X I.**

Fidem autem refrigerius michi testis est. mulierem p[er] fluuio sanguinis laborantē cum martini uestem ex emplo mulieris illius euanglice cōtigiss[et], sub monito temporis fuisse sanatam. **X I I.**

Serpens flumen secabat. et ripe in qua constitueramus adnatabat. In nomine inquit dñi iubeo te redire. Mox se mala bestia ad uerbum sc̄i retorsit. & in ultiozem ripā nobis expectantibus transmeauit. Quod cum omnes n̄ sine miraculo cerneremus. altius ingemiscens ait Serpentes me audiunt. & homines non audiunt. **X I I I.**

Piscem pasce diebus edere confue

tus. paulo ante horam refectionis
interrogaret an haberetur in promp
tu. Tunc cato diaconus ad quem
monasterii administratio pertine
bat doctus ipse piscari. negat per to
tum diem sibi ullam cessisse capturam
sed neque alios piscatores qui uendere
solebant quicquam agere quouisse.
Vade inquit mitte binum tuum cap
tura proueniet contiguum flumi
ni ut sulphicarius iste describit habe
bamus habitaculum. Processimus cunc
ti utpote feriatis diebus uidere pis
cantem omnium spebus intentis
non incassum futura temptamina
quibus piscis martino auctore mar
tini usibus quereretur. Ad primum
iactum in rete permodico. inmanem
esocem diaconus extraxit. et ad mo
nasterium letus accurrens. nimirum
ut dixit poeta. nescio quis. utimur
enim uersu scolastico. quia inter sco

lasticos fabulamur. captiuumq; siue
mirantibus intulit argis. Vere iste
xpi discipulus gestarum a saluatore
uirtutum. quas in exemplum scis su
is edidit emulatoz. xpmq; in se mo
strabat opantem. qui scm suum usq;
quaq; glorificans diuisarum mune
ra grarum. in unum hominem co
ferebat.

X I I I I.

Testabatur arborius pfect⁹ iudis
se se martini manū sacrificium
offerentis uestitam quodāmodo no
bilissimis gemmis lucem micare pur
puream. & ad motum dextere colli
sarum int̄ se fragore audisse gemmas

Veniam ad illud quod X V.
ppter temporum notam semper
occultauit. sed nos celare non potuit.
In quo illud est miraculi quod facie
ad faciem cum eo est angls conlocu
tus. Maximus impator alias sane bo
nus. deprauatus consilijs sacerdotū

post priscilliani necē itachū ep̄m
priscilliani accusatorē ceterosq; illius
socios quos nominari non est neces-
se in regia tuebatur nequis ei crimi-
ni daret opam illius cuiuscumq; mo-
di hominem fuisse dampnatum.

Interea martinus multis grauibq;
laborantium causis ad comitatum
ire compulsus procellam ipsam toti
tempestatis incurrit. Congregati apud
treueros ep̄i tenebantur. qui cotidie
communicantes itachio communē
sibi causam fecerant. His ubi iunta-
tum est inopinantib' ad eē martinū
totis animis labefacti misitare et
trepidare ceperunt. Etiam pridie im-
pator ex eoz sententia decreuerat tri-
bunos summa potestate armatos
ad hispanias mittere. qui hereticos
inquirerent deprehensis uitam &
bona adimerent. Hec dubium erat
quin scōz etiam maximam turbā

tempeſtas iſta depopulatura eſſet. par-
uo diſcrimine inter hominum genera.
Etenim tum ſolis oculis iudicabatur.
cum quis pallore potius aut ueste q̄m
fide hereticus eſtimaretur. hec nequa
quam placitura martino ep̄i ſentie-
bant. ſed male conſcius illa uel moleſti-
ſima erat cura ne ſe ab eoz̄ communio-
ne adueniens abſtineret non de futu-
ris qui tanti uiri conſtanciam pre-
miſſa auctoritate ſequerentur. Inuit
cum impatore conſilium ut miſſis
obuiam magiſtri officialibus urbē
illam ipſius uetaretur accedere niſi
ſe cum pace ep̄oz̄ ibi conſiſtencium
adfore fateretur. Quos ille callide eſt
frustraſ. profitetur ſe cum pace
xpi eſſe uenturum. Poſtremo ingreſ-
ſus nocturno tempore adit eccliam
tantum orationis gr̄a. Poſt t̄die
palatium petit. Preter multas q̄
euoluere longum eſt haſ principa-

les petitiones habebat pro narsete
comite et leucadio p̄sede quoz am
bo gratiani partium fuerant p̄tina
tioribus studiis. que non est tempo
ris explicare. nam uictoris emeriti
illa precipua curane tribuni cum
iure gladioz ad hispanias mitteren
tur. Pia enim erat sollicitudo. mar
tino ut non solum xpianos qui sub
illa erant occasione uexandi. sed ip
sos etiam hereticos liberaret. Verū
primo die atq; altero suspendit ho
minē callidus impator. siue ut rei
pondus imponeret siue quia nimis
sibi implacabilis erat. seu quia ut
pleriq; tum arbitrabantur auaritia
repugnabat. siquidem in bona eoz
inhauerat. fertur enim ille uir
multis bonisq; actibus p̄ditus. ad
uersus auariciā parum consilius
se. nisi regni necessitates quippe ex
hausto sup̄iorib' p̄ncipibus rei pu

bluce' erario pene semp in expedicio
ne atq; prociuctu belloꝝ ciuiliu
constitutus facile excusabitur quib'
libet occasionibus subsidia impio
patuisse. Interea epi in quoz comu
monem martinus n̄ ibat trepidi ad
regem concurrunt p̄dampnatos
se conquerentes. actum esse de suo
om̄ium statu sic hecognisti p̄tinatā
qui eos solus palam lata sententia
condempnauerat. martini arma
ret auctoritas non oportuisse homi
nem recipi menibus. illum iam n̄
defensorem hereticoꝝ eē sed uindicē
nichil actum morte p̄scilliani si mar
tinus exerceat illius uitam. Postre
mo p̄strati cum fletu et lam̄tacioē
potestātē regiam imploꝝant ut uita
tur aduersus unum hominem ui
sua. Hec multum aberat quin co
gerecur impatoꝝ martinum cum
hereticoꝝ sorte misceri. Sed ille licet

ep̄is immo fauore cēt obnoxius. nō
erat nescius martinum fide sc̄ita
te uirtute cunctis p̄stare mortalib⁹.
Alia longe uia sc̄m uincere parat. ac
primo secreto accersitum blande ap
pellat hereticos iure dampnatos.
more iudicioꝝ publicoꝝ potius q̄m
insectacionibus sacerdotum non
esse causam qua itiacij. ceteroꝝq;
partis eius communionē putaret
esse dampnandam. theognistum
odio potius quam causa fecisse di
scidium eundēq; tam solum esse
qui se a communionē interim se
pararet a reliquis. nichil nouatū
quin etiam ante paucos dies habi
ta synodus itachium pronuntiaue
rat culpa non teneri. Quibus cum
martinus parum moueretur rex
ira accenditur. ac se de conspectu
eius arripuit. & mox percussores hui⁹
pro quibus martinus rogauerat

diriguntur. Quod ubi martino ē
ptum iam noctis tempe est palaci
um irrupit spondit si parceretur se
communicaturū dum modo tribu
ni iam in exadium ecclesiarum ad
hispanias missi retraherentur. Hec
mora intēssit maximus indulget
omnia. Post tridie felix epī ordina
tio parabatur: scīssimi sane uiri &
plane digni qui meliore tempore
sacerdos fieret. huius diei commu
nionem martinus inuit. facius est
mans. ad horam cedere quam his
non consulere quoz ceruicibus
gladius iminebat. Veruntamen sū
ma in epīs nitentibus ut commu
nionem illam sub scriptione firma
ret extorqueri non potuit. Postero
die se inde proripiens cum reuertēs
in uiam mestus ingemisceret. se ut
ad horam noxie communioni fuis
se p̄mixtum. haud longe a uico cui

nomen est andethanna qua uasta
solitudine siluarum secreta patiunt^r
pgressis paululum comitibus ille sub
sedit causam doloris & facti accusan
te ac defendente inuicem cogitatione
puolucens astitit ei repente angl's me
rito inquit martine compungeris
s; aliter exire nequisti. Repara uirtu
tem. resume constanciã. ne iam non
piculum gl'e s; salutis incurreris.

Istaq; ab illo tempe satis cauit cum il
la ithaciane partis cõmunionem misce
ri. Ceterum cum quosdam ex ener
gumini tardius quam solebat &
grã minore curaret subinde nobis
cum lacrimis fatebatur se ppter cõ
munionis illius malum cui se ut
puncto temporis necessitate non
spũ miscuisset detrimentum sentire
uirtutis. Sedecim postea uixit an
nos. nullam synodum adit ab
omnibus epõz conuentibus se remouit

Sed plane ut expti . X V I .
sumus inminutam ad tempus
glām multiplici mercede repauit.

Vidi postea ad pseudo-forum mona-
sterii ipsius adductum energuminū
& priusquam limen attingeret fu-
isse curatum. X V I I

Cestantem quendam nup̄ audi-
ui cum in tyrrreno mari cursu
illo quo romam tenditur nauigari
subito turbibus exortis. extremū
uite omniū fuisse discrimen. in quo
cum quidam egyptius negotiator
necdum xpianus magna uoce cla-
mauerit ds martini eripe nos. mox
tempestatem fuisse sedatā. seq; optatū
cursum cum summa placidi equo-
ris quiete tenuisse. X V I I I .

Contius ex uicarius uir fidelis
cum familiam illius lues extrema
uexaret & inaudite calamitatis exē-
plo per totam domum corpora egria

procumberent. martini ꝑ litteras
implozauit auxilium. Quo tempe
uir beatus esse promisit difficilem im
petrari. Nam spū sentiebat domum
illam diuino numine uerberari.
tamen non prius destitit. septem to
tos dies totidemq; noctes orando &
ieiunando continuans. quam id qđ
exorandum recepat impetraret. Hoc
ad eum licentius diuina exptus bñ
ficia puolauit nuntians simul &
agens grās domum suam omni pi
culo libatam. centum etiam argenti
libras optulit. quas uir beatus nec
respiuit nec recepit. S; ꝑusquam ꝑo
dus illud monasterij limen attein
geret. redimēdis id captiuis continuo
deputauit. Et cum ei suggeretur á frīb'
ut aliquid ex eo in sumptu monas
terij reseruaret. omnibus in angus
tum esse uictum multis deesse uesti
um. nos inquit ecclia & pascat et

uestiat. dum modo nichil nisi usibus
quesisse uideamur: .X. V I I I I.

Succurrunt hoc loco illius uiri
magna miracula que facilius
admirari possumus quam referre.
Agnoscatis profecto quod dico. multa
sunt illius que non queant explica-
ri ueluti istud est quod nescio an ita
ut gestum est a nobis possit exponi.
Quidam e fratribus nomen non ignoratis
sed celanda persona est. ne scilicet uero ue-
recundiam fecerimus. Quidam ergo
cum ad fornaculam illius carbonum
copiam repperisset et admota sibi sel-
lula diuaticatis pedibus super ig-
nem illum nudato inguine reside-
ret. continuo martinus factam sa-
cro tegmini sensit iniuriam magna
uoce proclamans. quis inquit nu-
dato inguine nostrum incestat habita-
culum. hoc ubi ille fratrem audiuit
et ex conscientia quod increpabatur

agnouit. continuo ad nos cucurrit
exanimis. pudorem suum non sine
martini uirtute confessus. *X X.*

Quodam itidem die dum in aera q̄
parua admodum tabnaculum
illius ambiebat in illo suo quod nos
tis om̄s sedili ligneo resedisset. uidet
duos demones in excelsa illa que mo
nasterio supereminet rupe consistere.
inde alacres ac letos uocem istiusmodi
adhortacionis emittere. heia te brictio.
Credo cernebant miserū eminus pp̄in
quantem consciū quantam illi rabie
spiritus suscitassent. Hec mora brictio
furibundus irrupit. ibi plenus insa
nie euomit in martinum mille con
uitia. obuulgatus enim ab eo pridie
fuerat. Sur qui nichil unquam au
te clericatum quippe qui in monas
terio ab ipso martino nutritus ha
buisset. equos aleret. mancipia cō
paret. Nam illo tempore arguebat

a multis. quod non solum pueros. &
etiam puellas scitis uultibus coemis-
set. Quibus rebus infelicissimus in
sano felle commotus. et ut credo pa-
pue demonum illoꝝ agitatus instine-
tu. martinum ita aggressus est. ut
uir manibus temperaret. Cum quide-
sc̄s uultu placido. mente tranquilla.
infelicis amentiam p̄ muta uerba co-
hiberet sed ita in eo nequam sp̄e re-
dundabat ut ne sua quidem illi q̄m-
uis uana admodum mens subesset t̄-
mentibus labiis. incertoq; uultu de-
colore pre furore rotabat uerba pecca-
ta. se asserens sanctiorem quippe qui
a primis annis in monasterio inter
sacras ecclie disciplinas ipso martino
educante creuisset. martinum uero
& a principio quod ipse diffiteri nō
posset militie actibus sordiuiss; et
nunc p̄ manes supersticiones & fan-
tasmata uisionum ridicula proorsus

int̄ deliramenta tenuisse. hec cum mul-
ta atq; alia etiam que reticere melius
est aceruora uomuiss; egressus tandē
furore satiato quasi qui se penitus
uindicasset rapidus ea parte qua
uenerat recurrebat. Cum interea cre-
do p̄ martini orationes fugatis ab il-
lius corde demonibus: reductus in pe-
nitenciam mox reuertitur: atq; ad
martini se genua prosternit ueniā
poscens fatetur errorem. nec sine de-
mone fuisse tandem sanior confitetur.
Non erat apud martinum labor iste
difficilis. ut ignosceret supplicanti.
Tunc & ipsi & nobis omnibus sc̄s ex-
posuit qualit̄ illum a demonibus ui-
diss; agitari. se conuictis non moue-
ri. que magis illi a quo essent effusa
nocuissent. Exinde cum idem brictius
multis apud eum magnisq; crimini-
bus p̄ sepe p̄meretur. cogi non potuit
ut eum a p̄bo submoueret. ne suam

psequi uideretur iniuriam. illud se-
pe commemorans. si xpc iudam pas-
sus est. cur ego non patiar brictionē.
Adhuc postumianus. Audiat inquit
istud exemplum nr iste de proximo.
qui cum sit sapiens inmemor p̄sen-
tium. inmemor futuroꝝ. si fuerit of-
fensus insanit. in sua se non habens
potestate. seuit in clericos. grassatur
in laicos. totumq; terrarum orbem
in suam commouet ultionem in qua
p̄ triennium iugiter dimicatione c̄-
sistens. nec tempore nec ra-
tione sedatur. dolenda hominis et
miseranda conditio. etiā si hac sola in-
sanabilis mali peste p̄meretur. Verū
ista ei penitencie & tranquillitatis
exempla referre sepius galle debuerā
ut sciret irasci. & sciret ignoscere.
Quis istum ipsum breuiter insertū
sermonem meum in se prolatum
forte cognouerit sciat magis non

ore inimici quam animici animo me
locutum quia si fieri posset optarem
ut martino potius ep̄o quam fallari
tiranno similis diceretur. Sed istum
cuius cōmemoratio parum suaui ē
transeamus. & ad martinū nr̄m gal
le redeamus. Tum ego cum iam ad
esse uespum occiduo sole sentirem di
es inquam abiit postumiane. surgen
dum est simul tam studiosis audito
ribus cena debetur. • X X I •

Oe martino autem expectare non
debes ut ulla sit meta referendi.
latius iste diffunditur quam ut ul
lo ualeat sermone concludi. Ista in
terim de illo uiro portabis orienti.
sed dum recurris diuersasq; regione
loca. portus. insulas. urbesq; prete
rieris. martinū nomen & gl̄am spar
ge p̄ p̄ptos. In primis memento non
pretere campaniam. & si maxime cur
sus in deuio sit. non tamen tibi tanti

P. 4.

sint uel magnarū mozarum ulla dis-
pendia. quin illuc adeas illustrem ui-
rum. ac toto laudatum orbe pauli-
num. illi te queso primum sermo-
nis nr̄i. quo uel hest̄no confecimus.
ut hodie diximus uolumen euolue
illi omnia referes illi cuncta recitabi
ut mox p̄ illum sacras uiri laudes
roma cognoscat sicut p̄mum illum
nr̄m libellum non p̄ italia tantū
sed p̄ totam etiam diffudit illuricū.
ille martini non inuidus gl̄arum
sc̄arumq; uirtutum in xp̄o p̄ssim̄
estimator. non abnuet p̄sulem nr̄m
cum suo felice componere. Inde si for-
te ad affricam transfretabis. refer au-
dita. kartagini licet iam p̄dem ut
ipe dixisti uirū nouerit tamen n̄e
precipue de eo plura cognoscat ne
solum ibi gyprianum martirem su-
um quamuis sc̄o illius sanguine
consecrata miretur. Jam si ad leuā

achae finem paululū diuersus in
traueris. sciat chorinthus. sciant athe
ne non sapientiozem in achademia
platonem nec socraten in carcere for
tiorē felicemq; greciam que meruit au
dire aplm p̄dicantē sed nequaquam
ā xp̄o gallias derelictas quibus dona
uerit habere martinum. Cum uero
ad egyptum usq; p̄ueneris quamqm̄
illa scōz suorū numero & uirtutibus
sit sup̄ba tamen non dedignetur au
dire quia illi uel uniuerse asie in so
lo martino europa non recessit. **XXII.**

Ceterum cum iherosolimam inde
petiturus uentis cursum uela cō
miseris. negotium tibi nr̄i doloris
inuingo. ut si unquam illustris
illius ptolomaidis litus accesseris.
inquiras ubi sit consepultus nr̄ il
le pomponius. Hec fastidias uisi
tare ossa p̄grina. multas illic lac
mas tam ex affectu tuo quam ex nr̄is

funde uisceribus. ac licet inani munere
re solum ipsum flore purpureo et sua
ue redolentibus sparge graminibus.
Dices tamen illi sed non aspere. non
acerbe. compatiens alloquio. non
exprobrantis eulogio. quod si uel te
quondam uel me semp̄ audire uo
luisset et martinum magis quam
illum quem nominare nolo fuisset
imitatus nunquam me crudeliter
tam dispersus ignoti pulueris regio
ne regeretur naufragi sorte predonum
passus in medio mari morte & uix in
extremo nactus litore sepulturam.
Videant hoc opus suum quicumq; ex
abscessu michi nocere uoluerunt. ui
deant gl'am suam. et uel nunc aduer
sum me grassari desinant uindicandi.
hec cum maxime flebili uoce gemere
mus omnium lacrimis p̄ nra lantia
comotis cū magna quidem martinum
admiratione. sed n̄ minore ex nr̄is

fletibus dolore discessum est. **EXPLI
CIT LIBER III. INCIPIT LIBER SEI**

**MARTINI
DE TRINITATE
LEMENS.
TRINITAS.
E. VNA
DIVINITAS.**

VT autem per sacramentum cogno
scatur. unitas est. ab eo qui est &
sp̄s sc̄s a quo qui est et unigenitus
sic existens diuine nature. lucis sp̄s
ac sese p̄ naturam. p̄ substantiam
maiestatis. potestatis. virtutis diui
ne lucis spiritus unus in duobus &
utq; in idipsum. pater in filio. filius
in patre. in sc̄o sp̄u. sic tribus perso
nis confitemur corpus p̄scientie
quod sup̄ omnia cuncta concludit.